

Milla Auvinen

Blogista kirjaksi

Reseptikirjan taiton suunnittelu ja toteutus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Viestinnän koulutusohjelma

Opinnäytetyö

26.4.2016

Tekijä(t) Otsikko	Milla Auvinen Blogista kirjaksi – Reseptikirjan taiton suunnittelu ja toteutus
Sivumäärä Aika	46 sivua 26.4.2016
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Viestinnän koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Graafinen suunnittelu
Ohjaaja(t)	Lehtori Juha Pohjola
<p>Tässä opinnäytetyössä tutustutaan kirjasuunnitteluun reseptikirjan taiton suunnitteluprojektin avulla. Työn toiminnallinen osuus on reseptikirjan taiton suunnittelu Kakkupuutarha-blogin kuvista ja teksteistä. Kakkupuutarha on leivoksia ja kukkia yhdistelevä, runsaasti tekstiä ja kauniita kuvia sisältävä blogi, joka on helppo kuvitella kirjan muotoon. Jotta Kakkupuutarha-kirjasta saataisiin mahdollisimman selkeä, helppolukuinen ja kaunis, perehdytään opinnäytetyössä kirjasuunnittelun teoriaan, tehdään reseptikirjavertailu, sekä haastatellaan kahta ahkerää reseptikirjojen lukijaa.</p> <p>Opinnäytetyössä perehdytään kirjasuunnittelun teoriaan typografian, gridien ja kansisuunnittelun osalta, reseptikirjan suunnitteluprojektia ja siinä tarvittavaa tietoutta ajatellen. Teoriassa keskitytään seikkoihin, joiden avulla suunnittelija saa taitosta selkeän ja helppolukuisen.</p> <p>Kirjavertailun avulla tutustutaan lähemmin juuri reseptikirjoihin, ja kartoitetaan mitä ne voivat pitää sisällään. Työssä vertaillaan kuutta erilaista reseptikirjaa, ja tutustutaan niissä tehtyihin visuaalisiin ratkaisuihin. Vertailussa keskitytään kanteen, materiaalivalintoihin, typografiaan, kuvien ja tekstin asetteluun sekä kirjaan kokonaisuudessaan. Vertailun ohella toteutettujen kahden vapaamuotoisen haastattelun avulla saatiin käytännönläheisempää tietoa reseptikirjojen käytöstä, sekä hyödyllisiä vinkkejä taiton tekoa varten.</p> <p>Kakkupuutarha-blogin kirjoittaja oli taiton suunnittelussa mukana, ja kirjan taitto suunniteltiin valmiiksi. Opinnäytetyön ulkopuolelle jäivät kuitenkin tarkemmin painoon liittyvät asiat. Työssä esitellään Kakkupuutarha-kirjan muoto, typografia, kuvitukset, paperivalinnat, kansi ja esimerkkejä sisällön asettelusta.</p> <p>Työn alussa asetettuihin tavoitteisiin päästiin, ja Kakkupuutarha-kirjan taitosta tuli selkeä, kaunis ja sisältöön sopiva.</p>	
Avainsanat	Kirjasuunnittelu, typografia, reseptikirja

Author(s) Title	Milla Auvinen From Blog to Book; A Cookbook Layout Design Process
Number of Pages Date	46 pages 26 April 2016
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Media
Specialisation option	Graphic Design
Instructor(s)	Juha Pohjola, Senior Lecturer
<p>This final project studies book design through a cookbook design project. All the materials for the cookbook come from a cake-and-flower-themed blog called <i>Kakkupuutarha</i>. <i>Kakkupuutarha</i> is filled with delicious recipes and beautiful pictures and it deserves to be in a form of a book. The goal was to make a visually appealing, easy to read book and to learn the basics of book design.</p> <p>So that the layout of the book would be as clear, beautiful and easy to read as possible, this project studies briefly some basics from the theory of book design. It examines typography, grids and book cover design process and strives to figure out what a designer can do to make a book layout work.</p> <p>To have a better idea of what cookbooks are actually like, this project also includes a comparison made between six different cookbooks. As comparison, only the visual side of books (book cover, typography, the use of images, paper and other used materials and the overall atmosphere of the book) were examined. For the more practical knowledge, two active cookbook readers were interviewed regarding the subject. The objectives of these casual interviews were to gather useful tips, hear experiences and to try and see cookbooks through the readers' eyes.</p> <p>The layout design of <i>Kakkupuutarha</i> book is presented at the end of the project. It includes detailed description of the parts of the design process such as deciding the shape of the book, typographical solutions, creating illustrations, choosing the paper and finally, designing the cover.</p> <p>The goals set in the beginning of this final project were reached and the end result was a beautiful layout design suited for its purposes and the author learned basics of book design.</p>	
Keywords	Bookdesign, typography, cookbook

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Paperikirjoista ja kirjasuunnittelun teoriasta	2
2.1	Paperikirjojen hienoudesta	2
2.2	Kirjasuunnittelun teoriaa	4
2.2.1	Kirjatyypografiasta ja leipätekstin suunnittelusta	4
2.2.2	Otsikoiden suunnittelusta	8
2.3	Gridit kirjassa	9
2.4	Kirjan kansien suunnittelusta	11
3	Reseptikirjoista	13
3.1	Reseptikirjavertailu	14
3.2	Pohdintaa vertailusta	21
4	Kakkupuutarha-kirjan taiton suunnittelu	22
4.1	Kirjan muoto	25
4.2	Gridin suunnittelusta	25
4.3	Kakkupuutarha-kirjan typografiaa	27
4.4	Kuvituksista	31
4.5	Alustavat paperivalinnat	33
4.6	Kannen suunnittelu	34
4.7	Kakkupuutarha-kirja	37
5	Yhteenveto	42
	Lähteet	44
	Kuviolähteet	46

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni perehdyn kirjasuunnittelun prosessiin reseptikirjaprojektin avulla: suunnittelen reseptikirjan taiton ystäväni Tiina Pakan Kakkupuutarha-blogin pohjalta. Blogin viehättävät kuvat ja huolella kirjoitetut tekstit ansaitsevat päästä kirjaksi, ja Tiinakin innostui ideani kuullessaan projektista kovasti. Projekti sopii opinnäytetyökseni mainiosti, sillä sen lisäksi, että olen kiinnostunut kirjasuunnittelusta ja haluan perehtyä aiheeseen paremmin, olen palanut halusta päästä suunnittelemaan taittoa, jossa saisin käyttää Kakkupuutarhan kauniita kuvia.

Aloitan opinnäytetyöni pohtimalla hiukan paperille painettua kirjaa, ja sitä mikä saa ihmiset edelleen niitä hankkimaan. Sähköiset kirjat ovat vallanneet markkinoita 2000-luvun alusta asti, mutta kirjakaupat ja kirjastot eivät kuitenkaan kadonneet ja paperikirjoilla on edelleen kysyntää. Pohdinta on mielestäni aiheellista, sillä opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa muutan sähköisessä muodossa olevan tiedon paperiseksi, blogin kirjaksi.

Kakkupuutarha on noin kaksi vuotta vanha, ahkerasti päivitetty leivonta- ja kukka-aiheinen blogi, joten laadukasta materiaalia kirjaa varten löytyy sieltä runsaasti. Tämän ansiosta saankin projektissa keskittyä puhtaasti visuaalisiin ratkaisuihin eli taiton tekoon ja materiaalivalintojen suunnitteluun. Jotta saisin kirjasta mahdollisimman selkeän ja toimivan, tutustun kirjasuunnittelun teoriaan kirjatypografian, gridien ja kansisuunnittelun osalta luvussa kaksi. Nämä graafisen suunnittelun alueet ovat jääneet hieman vähemmälle huomiolle opintosuunnitelmassani joten koen, että osaamiseni lisääminen niiltä osin on paikallaan. Lisäksi typografia, gridit ja kannen suunnittelu ovat tärkeitä kirjasuunnittelun osia, joihin suunnittelijan on muutenkin hyvä perehtyä.

Kirjasuunnittelun teoriaan perehtymisen jälkeen ja sieltä saatuja oppeja hyödyntäen ryhdyn tarkastelemaan reseptikirjoja tekemällä kirjavertailun luvussa kolme. Reseptikirjat eivät ole minulle entuudestaan kovin tuttuja, joten kirjavertailun kautta pääsen tutustumaan niihin paremmin ja kartoittamaan hieman, mitä sellaista suunnitellessa tulee ottaa huomioon. Vertailu on hyvä tapa kehittää ideoita omaan suunnitteluprojektiin varten ja nähdä ehkä myös ratkaisuja, joita haluan välttää.

Reseptikirjoja vertailemalla pääsen hiukan syvemmälle niiden maailmaan, mutta lisäksi tarvitsen myös käytännönläheisempää tietoa. Reseptikirjat ovat myös työ- ja apuvälineitä, eli niiden toimivuuteen tulee kiinnittää huomiota taittoa suunnitellessa. Saadakseni enemmän käyttöön liittyvää tietoa, haastattelin kahta reseptikirjoja ahkerammin lukevaa henkilöä. Haastattelutilanteet olivat hyvin vapaamuotoisia jutusteluokioita, joiden avulla sain kuulla hyödyllisiä neuvoja ja kokemuksia reseptikirjoihin liittyen. Nostan tutkielmassani esiin näistä neuvoista ja ohjeista työlleni oleellimmat, ripotellen ne paikkoihin ja työn vaiheisiin missä itse niistä hyödyn. Lisäksi vierailin paperitukku Antaliksessa, jossa sain varteenotettavia vinkkejä koskien paperivalintoja yhteyspäällikkö Riikka Mouhulta.

Opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa, eli itse Kakkupuutarha-kirjan taiton suunnittelussa hyödynän tekemiäni havaintoja ja keräämääni aineistoa. Esittelen Kakkupuutarha-kirjan taiton suunnitteluprosessin ja lopputuloksen luvussa neljä. Suunnittelin kirjan taiton painovalmiiksi kevään 2016 aikana, mutta lähinnä kustannussyistä se ei päässyt vielä painoon asti. Jätän siis tarkemmat painoon liittyvät asiat, kuten kuvien viimeistelyn ja lopulliset materiaalivalinnat tutkielmani ulkopuolelle.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selkeän, kauniin, helppokäyttöisen ja sisältöön sekä käyttötarkoitukseen sopivan kirjan taiton suunnittelun lisäksi oman osaamisen syventäminen kirjasuunnittelun osalta. Työstäni voivat hyötyä muutkin kirjataiton tai reseptikirjan suunnittelusta kiinnostuneet, kenties taiton suunnitteluun itsekkin juuri ryhtyvät henkilöt, sillä tutkielmastani löytyy paljon vinkkejä ja esimerkkejä suunnittelun prosessista. Koulussa käymieni kirjasuunnittelun ja typografian kurssien ansiosta tutkielmassani käytyt asiat eivät olleet minulle entuudestaan täysin uusia, ja oletan myös työni lukijalta löytyvän hieman tietämystä alasta. Avaan kuitenkin vieraampia termejä sellaisen kohdalle tullessa.

2 Paperikirjoista ja kirjasuunnittelun teoriasta

2.1 Paperikirjojen hienoudesta

Suunnitteluprojektissani on kyse digitaalisen tiedon tuomisesta tietokoneen näytön ulkopuolelle, sähköisen muuttamisesta paperiseksi. Onkin paikallaan pohtia hiukan, mik-

si suunnitella vanhanaikainen paperikirja, eikä pysyä ajassaan mukana ja taittaa sähköinen julkaisu lukulaitteilla luettavaksi? 2000-luvun ensimmäisellä kymmenyksellä E-kirjojen markkinoille saapumisen jälkeen paperikirjoille ennustettiin varmaa kuolemaa, mutta näin ei kuitenkaan yllättäen (ja onneksi) käynyt: paperille painettujen kirjojen myynti on jopa paikoin noussut siinä missä e-kirjojen myynti laski (Sisättö 2015).

En itse tahdo pysyä elektroniikan kehityksessä mukana, eikä minulle ole tärkeää omistaa uusimpia markkinoille tulleita hurjan villityksen ympäröimiä laitteita. Vierastan ajatusta suuresta määrästä elektroniikkaa kotonani. Osaksi tästä syystä en ole myöskään innostunut e-kirjoista, tai muista sähköisistä tavoista lukea, vaan ostan edelleen sinnikkäästi paperisia teoksia, niin lehtiä kuin kirjojakin. Ehkä tähän on vaikuttanut myös opiskelemani ala, eli printattuun mediaan painottunut graafinen suunnittelu. Enkä ole ainoa kenelle näin on käynyt: tänä Kindle-laitteiden, tablettien ja kaikenlaisten sähköisten lukijoiden aikana kirjakaupat pitävät edelleen pintansa ja uusiakin syntyy (Rosenwald 2013). Paperisten kirjojen aika ei näyttäisi vielä olevan ohi.

Mikä paperikirjoissa sitten kiehtoo ja houkuttaa? E-kirjoissa on totta kai omat hyvät puolensa, kuten esimerkiksi runsaankin kirjamäärän vain vähän tilaa vievä säilytys, ostamisen vaivattomuus ja halpa hinta, sekä mukana kuljettamisen helppous (Bookmasters 2016). Paperikirjoilla on silti sitkeä kannattajakuntansa, eivätkä siihen kuulu pelkästään paperisiin kirjoihin tottuneet iäkkäämmät ihmiset, fanaattiset lukijat tai printattavaan mediaan erikoistuneet graafiset suunnittelijat. Hakusanoilla ”print vs. digital” saa eteensä tutkimuksia, jotka osoittavat esimerkiksi kuinka juuri nuoret, tekniikan kanssa tiivisti yhteen kasvaneet ihmiset suosivatkin yllättäen paperikirjoja e-kirjojen sijaan (Nielsen 2014), tai kuinka opiskelijat ostavat mieluummin paperisia koulukirjoja kuin sähköisiä sellaisia (Rosenwald 2013).

Paperikirjojen kannattajat suosivat fyysisiä kirjoja usein käytännöllisistä syistä, kuten esimerkiksi, koska niihin on helpompi keskittyä ilman internetin tuomia häiriötekijöitä tai tehdä helposti omia merkintöjä. Käytännöllisempien hyötyjen lisäksi paperikirjojen viehätykseen liittyy vahvasti tunne, jonka niistä saa. Lukukokemuksen kokonaisvaltaisempi elämys. Paperikirjoja ei vain lueta, niitä myös käännellään, kosketellaan, haistellaan ja tunnustellaan. (Rosenwald 2013.)

Edellä mainitun kaltaisista tuntemuksista voi olla jopa hyötyä luetun asian muistamisen kannalta: useat tutkimukset osoittavat kuinka henkilöt jotka lukivat paperikirjoja muisti-

vat sen tapahtumat paremmin kuin sähköisen version lukijat. Tutkijat arvelevat, että kirjan fyysisellä läsnäololla, sillä että voi lukiessa tuntee missä kohtaa kirjaa on menossa, olisi tekemistä asian kanssa. (Kraft 2015.) Eräässä tutkimuksessa huomattiin myös, kuinka paperisten kirjojen lukijat eläytyivät vahvemmin lukemansa tarinan tunteeseen, kuin ne lukijat, jotka käyttivät sähköistä lukulaitetta (Flood 2014).

Molemmilla, sekä sähköisellä että perinteisellä tavalla lukea on siis puolensa. Paperisen kirjan puolesta puhuva lukemisen elämys kokonaisuudessaan, jossa useimmat aistit ovat käytössä, kiehtoo edelleen ja antaa suunnittelijallekin enemmän mahdollisuuksia ja ulottuvuuksia. Kuten totean myöhemmin reseptikirjoihin perehtyvässä luvussa kolme, reseptejä on aivan tarpeeksi sähköisessä muodossa pelkästään työvälineinä käytettäväksi. On vain sopivaa että teksti, jonka avulla saa aikaiseksi monin eri aistein nautiskeltavia tuotoksia, olisi myös itse monin eri aistein koettavassa muodossa.

2.2 Kirjasuunnittelun teoriaa

Kirjat ovat jokaiselle tuttuja, paljon käytettyjä ja edellisen luvun tunteellisesta lähestymistavasta huolimatta hyvin arkisia esineitä. Harva tulee kuitenkaan lukiessaan ajatteleeksi kirjojen suunnittelua, mikä parhaassa tapauksessa ei olekaan tarpeen. Kirjoista pystyy nauttimaan ymmärtämättä niiden suunnittelusta oikeastaan mitään. (Hendel 1998, 1.) Suunnittelija joutuu kuitenkin kirjaa taittaessa tekemään paljon erilaisia päätöksiä ja ratkaisemaan monenlaisia ongelmia. Jotta lukukokemusta häiritseviltä virheiltiltä vältyttäisiin, on hyvä perehtyä laadittuihin sääntöihin ja suosituksiin. Tässä, ja seuraavissa alaluvussa tutustun kirjasuunnittelun teoriaan kirjatypografian, gridien ja kansisuunnittelun osalta sekä käyn läpi asioita, joihin törmään myös myöhemmin Kakkupuu-tarha-kirjan taittoa tehdessä.

2.2.1 Kirjatypografiasta ja leipätekstin suunnittelusta

Kirjatypografia on monin tavoin erilaista verrattuna vaikka mainostypografiaan lähinnä tekstin määrän ja sen tehtävän ansiosta. Kirjatypografian tärkeimpänä tarkoituksena on toimia viestin välittäjänä ja esittää alkuperäinen teksti mahdollisimman helposti lähestyttävänä. Erikoisemmat typografiset kokeilut kuuluvatkin harvemmin kirjasuunnitteluun. On totta kai olemassa kirjoja, joissa typografialla on leikitelty rohkeammin, ja joihinkin kirjallisuuden lajeihin sellainen sopii. Usein kirjatypografia on kuitenkin monia muita

typografian aloja kurinalaisempaa. (Itkonen 2004, 221-222.) Hyvä kirjatypografia voikin olla suhteellisen näkymätöntä, eikä se vie huomiota liikaa pois kirjan tärkeimmältä osalta eli itse sisällöltä (Hendel 1998, 1).

Tekstin pääasiallisen osan eli leipätekstin helppolukuisuus on tärkeää. Leipätekstiin valittavan kirjaintyyppin on oltava helppolukuinen, eikä sen pitäisi herättää liikaa huomiota esimerkiksi poikkeuksellisilla muodoilla. Tässä aluvussa esittelen ensin kirjaintyyppien ryhmät ja tutustun muutamiin seikkoihin, jotka suunnittelijan on huomioitava tekstiä muokatessaan saadakseen siitä mahdollisimman helppolukuisen.

Kirjaintyypit voi jakaa karkeasti kahteen ryhmään, antiikvoin ja groteskeihin (kuvio 1). Antiikvat ovat päätteellisiä kirjaintyypppejä, joiden linjoissa on paksuuseroja, kun taas groteskit ovat päätteettömiä ja viivoiltaan lähes tasapaksuja kirjaintyypppejä. Antiikvoja pidetään helppolukuisempina, mutta siitä, miksi näin on ei olla täysin yhtä mieltä. Yksi syy voisi olla, että näemme niitä groteskeja enemmän ja silmämme ovat tottuneet niihin. (Itkonen 2004, 228 & Itkonen 2007, 11.)

Tämä on antiikvaa

Tämä on groteskia

Kuvio 1. Esimerkit antiikvasta ja groteskista (Itkonen 2004, 228).

Antiikvat voidaan jakaa piirteidensä perusteella kolmeen ryhmään: renessanssiantikvoin, siirtymäkauden antiikvoin ja uusantiikvoin (kuvio 2). Sekä renessanssi- että siirtymäkauden antiikvoissa on useita kirjatypografiaan sopivia tyypppejä, mutta uusantiikvojen linjojen väliset paksuuserot ovat suuria ja ohuet linjat voivat olla hiuksenhienoja. Tämän ansioista uusantiikvat ovat juhlanan näköisiä ja voivatkin sopia hyvin vaikka otsikoihin, mutta pienemmässä koossa niiden luettavuus kärsii. (Itkonen 2004, 229.)

Adobe Garamond

- RENESSANSSIANTTIKVA

Times New Roman

Didot

- SIIRTYMÄKAUDEN ANTIKVA

- UUSANTI KVA

Kuvio 2. Esimerkkejä eri antiikvoista (Itkonen 2007, 29-39).

Groteskit ovat antiikvoja uudempia tyyppejä, joista varhaisimmat on suunniteltu 1800-luvun alkupuolella lähinnä mainos- ja otsikkokäyttöön (kuvio 3). Siinä missä antiikvat näyttävät klassisilta, ovat groteskit modernimpia ja geometrisempia. Groteskeja on hyvä käyttää, jos tavoitteena on saada mahdollisimman pelkistetty ja kenties hiukan eleettömämpi typografia. (Itkonen 2004, 229-230.)

Helvetica

Futura

Gill Sans

Kuvio 3. Esimerkkejä eri groteskeista (Itkonen 2007, 50-58).

Kirjaintyyppin valitseminen on haastava osuus suunnitteluprosessissa, eikä sitä helpota lainkaan nykyään saatavilla oleva lähes rajaton määrä erilaisia fontteja. Valintaa voi kuitenkin helpottaa esimerkiksi pohtimalla kirjan sisältöä, sen lajityyppiä ja tunnelmaa. Kirjaintyyppien tunnelman olisi hyvä vastata kirjan tunnelmaa: dekkari ei esimerkiksi kaipaa pehmeää, ystävällistä ja koristeellisia kirjaintyyppiä, ja groteskit taas sopivat huonosti yhteen vaikkapa renessanssin aikaa käsittelevän tekstin kanssa (Itkonen 2004, 231).

Kirjaintyyppin taustasta, sen iästä tai alkuperäisestä käyttötarkoituksesta on siis hyvä tietää hiukan etukäteen saadakseen jonkinlaista vinkkiä siitä, minkälaisia mielikuvia se voi katsojassaan herättää. Mielestäni fonttien tuomiin mielikuviin ei kuitenkaan pitäisi takertua liikaa, sillä ne voivat vaihdella paljon aina ihmisestä riippuen. Lisäksi ihmisten mielikuviin vaikuttavat sen hetken trendit ja villitykset, jotka vaihtuvat melko tiuhaan

tahtiin. Kärjistettynä: mikä näyttää tänään modernilta, saattaa ensi viikolla tuntua jo vanhahtavalta (Unger 2007, 144-145).

Kirjaintyyppin lisäksi suunnittelijan on päätettävä useita muitakin luettavuuteen liittyviä asioita, kuten pistekoko, rivin pituus, riviväli ja palstan muoto. Leipätekstin pistekoon on hyvä olla noin 9-12 pistettä: sitä suuremmat koot on hyvä jättää otsikoille, ja pienemmät taas menevät helposti vaikealukuisiksi. Kirjainkokoä valittaessa on otettava huomioon kirjaintyyppi. Eri kirjaintyyppien x- korkeus voi nimittäin vaihdella suuresti (kuvio 4). X- korkeudella tarkoitetaan niiden pienenäkkösten kirjainten korkeutta, joissa ei ole ylä- eikä alapidennyksiä, kuten esimerkiksi m, n ja juuri tuo x. Mitä pienempiä nämä kirjaimet ovat suuraakkosiin verrattuna, sitä pienemmältä teksti vaikuttaa kokonaisuudessaan. (Itkonen 2007, 83.)

Kuvio 4. Näiden kolmen eri kirjaintyyppin pistekoko on sama, mutta x- korkeudessa on suuria eroja (Itkonen 2007, 84).

Suomenkieliselle tekstille ihanteelliseksi rivin pituudeksi on määritelty 55-60 merkkiä. Tämä takaa siistit ja tasaiset rivivälit. Alle 35 merkkiä aiheuttaa lukijalle runsaasti turhia riviltä toiselle hypähtelyjä, ja 60 merkistä ylöspäin luettavuus kärsii, sillä riviä vaihtaessa silmä joutuu vaeltamaan pitkästi uuden rivin alkuun ja oikean rivin löytäminen hankaloituu. Pituuden ylärajana pidetään 90 merkkiä. Rivivälin olisi hyvä olla leipätekstiä 1-4 pistettä suurempi, mutta mitä pidempiä rivit ovat, sitä suuremman välin ne tarvitsevat. (Itkonen 2007, 83-85.)

Lisäksi suunnittelijan on päätettävä, mihin muotoon palsta laitetaan. Erilaisia palstamuotoja on neljä: tasapalsta, oikea liehu, vasen liehu ja keskitetty (Itkonen 2007, 94) (kuvio 5). Kaikissa näissä on omat hyvät ja huonot puolensa. Tasapalsta ja oikea liehu ovat kirjaitoissa eniten käytettyjä palstamuotoja. Tasapalsta tekee tekstimassasta kauniin muotoisen, mutta reunojen tasaiseksi pakottaminen saa aikaan inhottavia aukkoja sanojen väliin. Oikea liehu antaa tekstille mahdollisuuden kulkea luonnollisesti,

eikä rumia sanavälejä tule. Sen oikean puoleinen reuna voi kuitenkin huonolla asettelulla näyttää luonnottomalta ja muodostaa tahattomia kuvioita, jotka vievät liikaa huomiota. (Lupton 2004, 84-85.)

Vasen liehu ja keskitetty palsta ovat molemmat kirjatypografiassa harvinaisempia, mutta jos haluaa esimerkiksi tuoda typografiaan hienovaraisesti jotain piristävää ja tavallisesta poikkeavaa, voi se onnistua vaikka vasenta liehua paikoin sopivassa tilanteessa käyttämällä. Vasenliehuinen teksti on kuitenkin hiukan vaikealukuisempaa, sillä silmä joutuu riviä vaihtaessa hakemaan uuden rivin alkamispaikkaa. Keskitetty palsta taas voi näyttää arvokkaalta, mutta siitä tulee helposti totinen, kenties hiukan hautakivimäinen vaikutelma. (Lupton 2004, 84-85.)

Kuvio 5. Symbolit eri palstamuodoille (Itkonen 2007, 94).

2.2.2 Otsikoiden suunnittelusta

Otsikot ovat näkyvä osa kirjojen typografiaa, ja tästä syystä onkin tärkeää, että niiden ulkoasu on huoliteltu. Kirjaintyyppien erilaiset virheet ja ongelmat näkyvät niissä selkeämmin isomman koon ansiosta. Tässä aluvussa käyn lyhyesti läpi otsikoiden rivitykseen sekä rivi- ja merkkiväleihin liittyviä asioita ja annan hiukan vinkkejä niiden tekoon.

Otsikoiden rivitystä miettiessä on tärkeää huomioida rivin ajatussisältö. Ajatus ei saisi katketa töksähtäen rivinvaihtoon, vaan lauseen tulee soljua luonnollisena alusta loppuun. Otsikoiden rivivälin on hyvä olla suhteessa hiukan pienempi leipätekstiin verrattuna, jotta ne pysyisivät yhtenäisinä. (Itkonen 2007, 96-99.)

Otsikoiden merkkivälejä tulee tarkastella leipätekstiä tarkemmin. Groteskit kaipaavat otsikkokoossa usein tiivistämistä, kun taas antiikvojen kanssa voi joutua tekemään juuri päinvastoin, sillä tiivistäessä niiden päätteet sulautuvat yhteen eikä se ole toivottavaa. Otsikoiden välistykseen on myös hyvä puuttua. Muutamien merkkien, kuten esimerkiksi V-kirjaimen ympärille jää helposti liikaa tilaa. Nämä tällaisten kirjainten ympärille jäävät

aukot saattavat näkyä ammottavina isommassa koossa ja katkaista sanan rumasti. (Itkonen 2007, 96-99.) Suunnittelija voi onneksi tarkkaavaisuudellaan poistaa helposti tämänkaltaiset virheet.

Otsikkotypografiassa tärkeintä on oikean koon löytäminen. Oikean koon etsiminen on hyvä aloittaa tarkistamalla, kuinka monta eri otsikkotasoa tekstissä on. Otsikon lisäksi kaksi eri väliotsikkotasoa on vielä sallittua, mutta silloinkin niiden typografinen erottaminen voi olla jo hankalaa. Otsikoiden ei tulisi paisua liian valtaviksi leipätekstiin verrattuna, ja jotta näin ei kävisi, kannattaa alimman otsikkotason koko määritellä ensimmäiseksi. (Itkonen 2004, 239-240.) Väliotsikkojen ja otsikkojenkin koon ja kirjaintyyppivalintojen kanssa neuvotaan olemaan maltillinen, mutta mielestäni teoksesta ja sen tunnelmasta riippuen tavanomaisesta poikkeavuus ja revittelykin voivat joskus olla toimivia ratkaisuja.

2.3 Gridit kirjassa

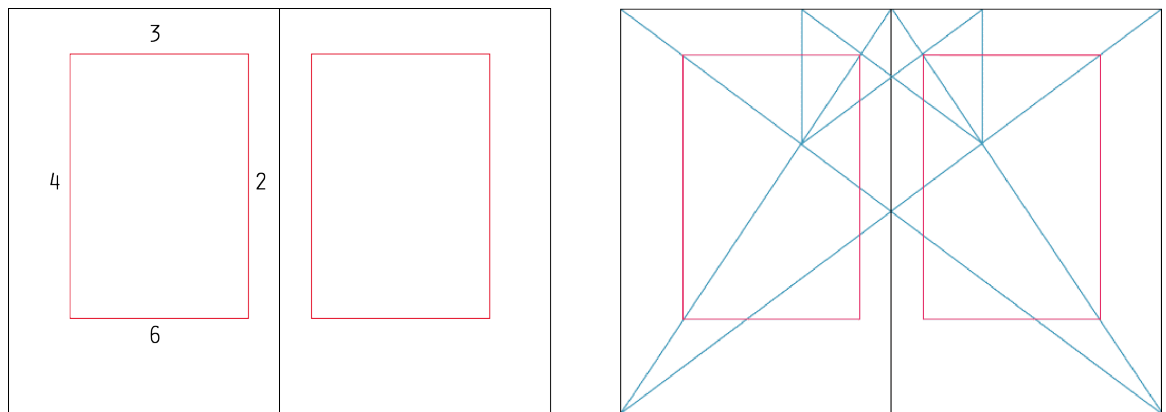
Kirjan sisältö koostuu tekstistä, kuvista ja niitä ympäröivästä tyhjistä tilasta. Gridien avulla suunnittelija pystyy määrittelemään näiden elementtien paikat johdonmukaisesti läpi teoksen. Lyhyesti sanottuna gridit ovat horisontaalisesti ja vertikaalisesti kulkevien viivojen verkostoja eli ruudukoita, jotka auttavat suunnittelijaa sommittelemaan elementtejä kuten kuvia ja tekstiä suhteessa toisiinsa (Lupton 2008, 175).

Yksinkertaisimmillaan gridi voi olla pelkästään yksi palsta ja sen sijainnin määrittäminen (Lyytikäinen 1995, 13). Yksipalstaista tekstiä käytetään usein romaaneissa ja yksinkertaisemmissa tietokirjoissa. Jos taitettava teksti on monimutkaisempi, eli jos siihen liittyy vaikka paljon oheistekstejä tai tietolaatikoita, tarvitaan taittopohja, jossa on enemmän muuntelumahdollisuuksia. (Itkonen 2004, 224-225.) Useamman palstan käyttäminen antaa taitolle joustavuutta, mahdollistaa erilaisten ratkaisujen teon ja on hyvä etenkin teoksille, joissa on paljon eriarvoista tekstiä ja erikokoisia kuvia (Lupton 2004, 142). Reseptikirjat lukeutuvat enemmän juuri tämän kaltaisiin kirjoihin.

Marginaaleja mietittäessä on sisämarginaalien huomioiminen erityisen tärkeää. Kirjat sidotaan tai nidotaan sisäreunasta, joten osa sen marginaalista jää piiloon taitteeseen. Sinne on siis syytä jättää kirjan paksuuden mukaan tarpeeksi tilaa, ettei lukijan tarvitse vääntää kirjaa väkisin auki nähdäkseen tekstin kokonaisuudessaan. Alamarginaalin on

myös hyvä olla ylämarginaalia suurempi, muuten teksti voi tuntua valuvan sivulta ulos. (Itkonen 2004, 226-227.)

Klassisen sommittelun marginaalit voivat näyttää nykyään katsojan silmään melko suurilta. Niiden määrittäminen lähtee sisämarginaalista, olkoon se esimerkiksi 2. Tällöin ulkomarginaali on 4, ylämarginaali 3 ja alamarginaali 6 (Itkonen 2004, 227). Näiden klassisten marginaalien löytämistä helpottamaan on tehty useita kaavoja, joista yksi esimerkki on J.A. Van de Graafin kaavio (kuvio 6). Tämän kauniisti toimivan kaavion avulla klassiset marginaalien suhteet löytyvät aina sivun koosta riippumatta ja vaikka vain kynän, paperin ja viivaimen avulla (Ross 2010). Tämä oli totta kai ennen tarpeellisempaa, nykyään tietokone ja taitto-ohjelmat hoitavat tehtävän muutaman napin painalluksella.

Kuvio 6. Klassiset marginaalit ja J.A. Van de Graafin kaavio marginaalien löytämistä helpottamaan (Ross 2010).

Modernit marginaalit jättävät sivun elementeille rutkasti enemmän tilaa. Ne ovat siis huomattavasti pienemmät, joskus jopa vain 10-12 mm:n paksuiset. Lisäksi ne ovat usein keskenään lähes samansuuruiset. Sisällöstä riippuen sivut tämän kaltaisilla marginaaleilla voivat helposti näyttää ja tuntua tukkoisilta (Itkonen 2004, 227-228).

Tietokirjoissa, kuten vaikkapa juuri reseptikirjoissa, esiintyy usein eriarvoista tekstiä, jonka asettelu vaatii taitolta aiemminkin mainittua joustavuutta. Klassiset, kultaisen leikkauksen periaatteita noudattavat marginaalien arvot voivatkin olla tähän tarkoitukseen liian kankeat, mutta mielestäni niistä on kuitenkin hyvä ottaa vinkkiä suunnittelussa. Ovathan ne sentään useaan otteeseen harmoniseksi todettu, lukijan silmää mitä ilmeisemmin miellyttävä vaihtoehto. Marginaalien kanssa ei kuitenkaan enää nykyään

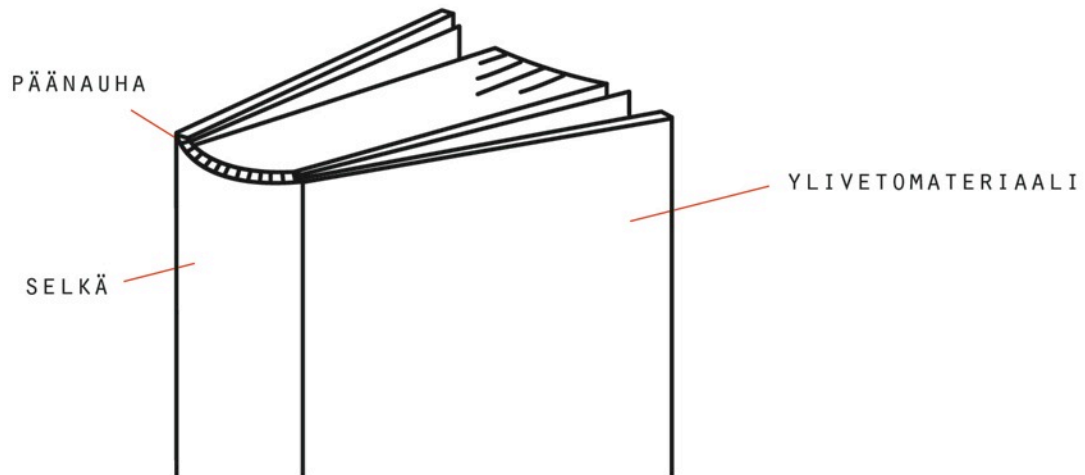
tarvitse olla niin tarkka painotekniikan parantumisen ansiosta, ja teoksen sisällöstä riippuen marginaalien kokoja voi säädellä hyvinkin luovasti.

2.4 Kirjan kansien suunnittelusta

Kansi on tärkeä osa kirjaa, ja sen tarkoitus on houkutella ohikulkijaa tarttumaan teokseen ja antaa hieman vinkkiä, mitä se pitää sisällään. Mutta millainen on hyvä kansi? Kirjan on totta kai oltava myyvä, ja kannella on siinä tärkeä osansa. Ollakseen todella hyvä kannen on onnistuttava kuvaamaan kirjan sisällön ydin mahdollisesti jännittävällä ja kenties ennennäkemättömälläkin tavalla (VanHemert, 2014). Kirjan kannen suunnittelu, kuten moni muukin luova prosessi, on hyvä aloittaa miettimällä, mitä kannella haluaa viestiä (Sabin, 2016). Onnistuakseen tässä suunnittelijan on ymmärrettävä kirjan sisältöä.

Ideoinnin ja luovan prosessin lisäksi suunnittelijan on myös tärkeää olla tietoinen hieman käytännöllisemmistä asioista, kuten mistä osista kirjojen kannet oikeastaan koostuvat. Mietittävänä on paljon enemmän kuin pelkkä etu- ja takakansi sekä selkä. Jaetaan kirjat ensin karkeasti kahteen ryhmään: sidottuihin ja nidottuihin. Se, kumpaan ryhmään kirja kuuluu määritellään kannen perusteella: sidotut kirjat ovat kovakantisia ja nidotut pehmeäkantisia (Lehtonen 2004, 253). Sekä sidottujen että nidottujen kirjojen kannet koostuvat eri osista, jotka huomioidessaan suunnittelija voi saada aikaiseksi kauniin ja yhtenäisen kokonaisuuden.

Sidotuissa eli kovakantisissa kirjoissa päätetään ensin ylivetomateriaali, joka voi olla esimerkiksi paperia, muovia tai vaikka nahkaa. Ylivetomateriaaliin voi tehdä painatusta eli foliointia sekä metallinhohtoisena että mattapintaisena. Tämä osa kannesta jää usein piiloon suojakannen alle, mutta on myös kirjoja, joissa suojakantta ei välttämättä käytetä, kuten esimerkiksi reseptikirjat. Tällöin ylivetokannet suunnitellaan suojakannen tapaisesti nelivärisiksi. Lisäksi tulee huomioida kirjan kauniisti viimeistelevä ja sivujen liimakohdan peittävä päänauha ja nykyään harvinaisempi, mutta esimerkiksi juuri reseptikirjoissa mahdollisesti hyödyksi oleva lukunauha. (Lehtonen 2004, 253-255.) (kuvio 7)

Kuvio 7. Sidotun kirjan kannen osat (Lehtonen 2004, 254).

Nidotuissa eli pehmeäkantisissa kirjoissa osasia on vähemmän, ja tekoprosessikin kuu-
lostaa yksinkertaisemmalta. Näissä usein pokkareiksi kutsutuissa kirjoissa kartonki
liimataan selästä nidottujen sivujen päälle (Lehtonen 2004, 255).

Suojakannen alkuperäisenä tehtävänä on suojata arvokasta ylivetomateriaalia. Sen voi
jakaa neljään eri osaan: etukansi, takakansi, selkä ja liepeet. Kannen jokaisella osalla
on oma tehtävänsä: etukannella houkutelnaan lukijoita, takakannesta löytyy tietoa kirjan
sisällöstä, selkään tulee sekä kirjailijan että kirjan nimi ja lisäksi usein kustantajan logo,
ja liepeissä on tapana esitellä itse kirjailija ja ehkä myös hänen aiempaa tuotantoaan.
Suojakansi on ikään kuin kirjan mainos, joka on ennen ollut tapana heittää pois heti
oston jälkeen, mutta nykyään sen säilyttäminen on tavanomaisempaa. (Lehtonen 2004,
255-256.)

Kirjan kansien tulee siis herättää huomiota, ihastuttaa katsojaansa ja houkutella osta-
maan samalla sopien itse sisältöön ja sen tunnelmaan (Sabin 2016). Onnistuneen kan-
nen suunnittelu ei siis ole helppoa tai yksinkertaista. Graafinen suunnittelija Anna Leh-
tonen kuvailee onnistunutta kantta kauniisti sanoen:

Hyvä kansi herättää myönteisen kiinnostuksen ja omistamisen halun kirjaa koh-
taan. Se ei jää ulkokohtaiseksi vaan syventää lukukokemusta. Siihen palataan
lukuprosessin aikana yhä uudestaan, se avautuu ja muuttuu monimerkitykselli-
seksi, toimii välittäjänä kirjailijan ja lukijan välillä. (Lehtonen 2004, 259.)

Tämä on hyvä pitää kirjan kantta suunnitellessa mielessä.

3 Reseptikirjoista

Elämme aikaa, jolloin melkein kaiken voi löytää sähköisessä muodossa, netistä tietokoneista, tableteista ja älypuhelimistamme applikaatioina, sivustoina ja kaikenlaisina ohjelmina. Netin ansiosta myös reseptien löytäminen on helpompaa kuin koskaan: kirjoittamalla hakukoneeseen vaikka vain ainesosan, josta ruoan sillä hetkellä haluaisi valmistaa saa eteensä kymmenittäin, ellei jopa sadoittain erilaisia reseptejä, joista valita mieleisensä. Suuri osa ihmisiä käyttääkin hyväkseen nettireseptejä, ja ymmärrettäväähän se on: ne ovat vaivaton, nopea ja kaiken lisäksi useimmiten ilmainen apu ruoanlaittoon. On siis sanomattakin selvää, että reseptikirjan on tarjottava jotain enemmän. Kuten johdannossakin mainitsin haastattelin muutamaa ahkeraa reseptikirjojen lukijaa kuullakseni reseptikirjoihin liittyviä kokemuksia ja tunteita. Eräs haastateltavani totesikin, että hyvä reseptikirja on nykypäivänä sellainen, joka on hyödyksi keittiössä, mutta jota mielellään selaisi, lueskelisi ja ihastelisi rauhassa myös keittiön ulkopuolella.

Kuvio 8. Kaksi vuoden 2015 kaunis kirja -palkinnon saanutta reseptikirjaa (Suomen kirjataiteen komitea 2015).

Käydessäni läpi Vuoden kauneimmat kirjat -sivustoa reseptikirjojen vähyys palkittujen listalla oli selvää. Vuoden 2015 kaunis kirja -palkinnon saaneista tietokirjoista kuitenkin jopa kolme oli reseptikirjaa, joista kaksi löytyvät kuviosta 8. Kuvio 8:n kirjat ovat ilmeeltään persoonallisia, säväyttäviä ja huomiota herättäviä, kirjoja, joita selailisivat mielellään varmasti myös ruoanlaitosta vähemmän kiinnostuneet. Mutta mitä kauemmas ajassa taaksepäin selasin sitä vähemmän reseptikirjoja palkittujen listoilta löytyi. Ehkä ne ovat ennen olleet selkeämmin pelkästään työvälineitä, niukkakuvaisia pockareita, joiden sivujen sotkemista ei tarvinnut pelätä. Nykyään reseptikirjojen tulisi olla jotain

muutakin. Ne tuntuvat olevan tänä päivänä enemmän ihailtavaksi tarkoitettuja koristeita kuin tarve-esineitä (Davies 2015).

Ihastusta herättävien koriste-esineiden lisäksi reseptikirjat ovat kuitenkin myös tietokirjoja, ja tietokirjoissa tärkeää on juuri kirjan sisältävän tiedon selkeä esillepano ja helpolukuisuus (Vallisaari 2004, 192). Helppolukuisuus on toki kiinni kirjan kirjoittajasta, mutta suunnittelijan tekemillä ratkaisuillakin on suuri merkitys. Näitä ratkaisuja ovat mm. jo aiemmin luvussa kaksi käymäni asiat koskien typografiaa ja gridejä. Lisäksi tutkiskelen suunnittelijan työvaiheita ja siihen liittyviä asioita myöhemmin Kakkupuutarha-kirjan taiton suunnittelua käsittelevässä luvussa neljä.

3.1 Reseptikirjavertailu

Koska suunnittelen reseptikirjan taittoa Tiinan tekstien ja kuvien pohjalta, on mielestäni hyvä selvittää, millaisista reseptikirjoista hän itse pitää. Niinpä pyysin Tiinaa valikoimaan mielestään kauniita reseptikirjoja, jotka sisällytin kirjavertailuuni. Lisäksi valikoin mukaan omasta mielestäni kauniin näköisiä kirjoja, jotka herättivät kirjakauppojen ja kirjastojen reseptikirjahyllyjä tutkiessa mielenkiintoni. Vertailuni kohteena on kuusi erilaista ja eri-ikäistä kirjaa, joiden avulla uskon saavani tarpeeksi hyvän kuvan reseptikirjoista, ja siitä mitä ne pitävät sisällään. Vertailussa keskityn kirjojen visuaalisiin seikkoihin, kuten kanteen, sivukokoon, paperivalintoihin, typografiaan, taittoon ja kirjan yleiseen tunnelmaan.

Kuvio 9. Basta! Italialaisen ruokakulttuurin abc.

Tuominen, Saku & Koski, Tuukka & Kivilahti, Kimmo

Basta! Italialaisen ruokakulttuurin abc

Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2012

Kaunis, melko paksu (yli 300 sivua) mutta muuten mukavan kokoinen, noin 235 x 170 mm, kovakantinen keittokirja, jonka kansi houkuttelee kaikessa yksinkertaisuudessaan. Kannen mehukas räjähtänyt tomaatti, ja simppeleitä jämkän groteskin ja herkän kursii-viantiikvan kirjaintyyppi yhdistelmä valkoisella taustalla luovat kauniin kokonaisuuden. Kansien ylivetomateriaalikin on miellyttävä: kirja on päällystetty nahkamaisella muovilla, jonka ansiosta kuvan värit pääsevät oikeuksiinsa, ja selän tomaatinpunainen ylivetomateriaalikangas eli kluutti ja hopeinen foliointi viimeistelevät kokonaisuuden kauniisti. Nähdessäni tämän teoksen kaupan hyllyllä halusin ehdottomasti tutustua siihen tarkemmin. Kaunis yksinkertaisuus jatkuu myös sisäsivuilla. Paperi on jämkää, paksua ja mattapintaista. Se antaa taitolle ja etenkin sen kuville mukavan pehmeän tunnelman. Leipätekstin kevyen antiikvan seuraksi on valittu paksu ja tumma groteski. Kaksi kirjaintyyppiä riittää mainiosti, kokonaisuus on rauhallinen ja tekstien välinen hierarkia selkeä. Marginaalit ovat suuret ja klassiset, mutta sijoittamalla otsikot niiden sisään on taitosta saatu mielenkiintoisempi. Tällä tavoin myös useita lyhyempiäkin reseptejä sisältävien sivujen tekstimassat pysyvät mukavan yhtenäisenä, kun otsikot eivät ole jatkuvasti katkomassa tekstiä. Kirjan eri osiot on erotettu koko aukeaman valtaavalla kuvalla ja aukeaman vasemman sivun ala- tai yläreunaan sijoitetulla melko vaatimattomalla otsikolla. Ratkaisu toimii hyvin hengähdystaukona ja tunnelman luojana ja sopii koko kirjan ilmeeseen. Kirjan jokainen kuva vie tilaa vähintään sivun verran, ja kuvia on paljon. Kaikkien reseptien lopputuloksista ei kuitenkaan kuvaa löydy mikä on harmi, mutta toisaalta ymmärrettävää, sillä reseptejä on kirjassa niin runsaasti.

Kuvio 10. Hillasoilta oliivilehtoon - ruokaohjeita maailmankylästä.

Kiros, Tessa

Hillasoilta oliivilehtoon - ruokaohjeita maailmankylästä

WSOY, Porvoo 2006.

Englanninkielinen alkuteos

Falling Cloudberries, Murdoch Books 2004.

Verrattuna edeltävään Basta!-teokseen Hillasoilta oliivilehtoon -kirjan ilme tuntuu vanhemmalta, ja sitäkin kirja onkin. Kirja on hyvän kokoinen, noin 245 x 175 mm, eikä se tunnu kädessä liian järkälemäiseltä. Vaikka sivuja on enemmän kuin Bastassa, tämä teos on ohuempi, kiitos huomattavasti ohuempien sivujen. Kirjan selkään on yritetty luoda vaikutelmaa kluuttauksesta, mutta koko kansi on kuitenkin päällystetty nahkaa jäljittelevällä muovilla. Etukansi tuntuu hieman sekavalta ehkä osaksi juuri tuon vasemmalla sijaitsevan kirjavakuvioisen raidan takia. Lisäksi käsinkirjoitetun näköinen kirjaintyyppi on hieman vaikealukuista etenkin selässä, missä se on mustalla melko tummaa kirjavaa taustaa vasten. Kirjan esilehdet ovat hurmaavat: kirkas turkoosi pohja ja kepeät valkoiset kukat piristävät tukkoisen kannen jälkeen. Sivut ovat päällystettyä paperia, jonka avulla kirjan kuvien värit ja yksityiskohdat toistuvat komeasti. Tässäkin kirjassa on runsaasti kuvia, joille on annettu tilaa aina vähintään koko sivun verran. Reseptit on aseteltu siten, ettei sivua tarvitse kääntää kesken ruoanlaiton, mikä on hyvä. Typografia on kuitenkin hiukan sekava. Kirjassa on käytetty kahta eri kirjaintyyppiä, toinen on tuo kannestakin löytyvä kaunokirjoitusta jäljittelevä tyyppi ja toinen antiikva. Sekavuutta tuo käytössä olevat useat antiikva kirjaintyyppin eri leikkaukset ja koot. Lisäksi tekstiä löytyy sekä harmaana, vaaleansinisenä että mustana, mikä ei ainakaan rauhoita kokonaisuutta. Otsikoiden typografia tuntuu ahtaalta: jokainen otsikko on vä-

hintään kahdella rivillä ja riviväliä ei ole jätetty tarpeeksi, minkä takia Ä- ja Ö-kirjainten pisteet sulautuvat ylempään riviin. Tämä vahinko on varmasti sattunut vasta käänös-vaiheessa, mutta olisi kaikesta huolimatta hyvin helppo korjata niin, että kokonaisuus tuntuisi huolitellummalta.

Kuvio 11. Lomelinos Tårtor.

Lomelino, Linda

Lomelinos Tårtor

Bonnier Fakta, Göteborg 2012

Lomelinos Tårtor on sivukooltaan melko suuri, noin 265 x 200 mm. Koko tuntuu kuitenkin hyvältä, ja kirjaa on mukava käsitellä. Kannessa on reseptikirjoille ilmeisen tavanomainen ruokakuva, mutta se on kieltämättä kaunis ja herkullisen näköinen. Hillitty mutta sopivan leikkisä kirjaintyyppi sopii kannen tunnelmaan hyvin. Selän vaaleanpunainen ja nahkamainen ylivetomateriaali tuo mieleen marsipaenin. Kirja ei ole liian paksu, ja sivut pysyvät helposti itsestään auki, mikä varmasti helpottaa leipoessa ja auttaa pitämään kirjan siistinä. Paperi on paksua ja päällystämätöntä, kuvat sivun kokoisia. Virkistäviä poikkeuksiakin löytyy: joillain aukeamilla reseptin tekovaiheista ja lopputuloksesta on koottu kuvakollaasi, jonka avulla myös runsaalle määrälle tekstiä on mahdollista saada enemmän tilaa yleisen ilmeen kuitenkin liikaa muuttumatta poistamalla kollaasista kuvan tai kaksi. Kaikilla resepteillä on oma värinsä, joka näkyy pienissä yksityiskohdissa kuten otsikon ja ingressin erottavissa viivoissa, kuvituksissa ja sivunumeroissa. Kokonaisuus pysyy silti yhtenäisenä: tämän kaltainen hienovarainen värikkyyttä sopii kirjan kuviin ja jälkiruokateemaan. Kirjan alusta löytyy myös mukava erikoisuus: kirja alkaa yleisillä leivontaan liittyvillä ohjeilla, ja nämä ensimmäiset 30 sivua on erotettu muusta kirjasta pienentämällä niiden leveyttä noin puolella sentillä. Kirjan

typografia on mukavan hillittyä, ja yhtä kirjaintyyppiä on käytetty läpi kirjan. Vaihtelua on saatu aikaan käyttämällä sen kolmea eri leikkausta sekä versaaleja otsikoissa. Kirja on kokonaisuudessaan herkullinen, kaunis ja huoliteltu, ja lisäksi Tiinan suosikki.

Kuvio 12. Kiitos hyvää – herkkuja ilman sokeria ja gluteenia.

Mikkonen, Virpi

Kiitos hyvää - herkkuja ilman sokeria ja gluteenia

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 2015

Kovakantinen, mukavan pieni (noin 240 x 175 mm) ja ohut kirja tuntuu kepeältä kädessä. Kannen ylivetomateriaali on paksua mattapintaista paperia, ja metallinhohtoinen ruskea foliointi tuo mieleen toffeen ja karkin käärepaperin. Se myös sopii kannen kuvaan, ja tuo tähän tavanomaiseen asetteluun hieman ylellisyyden tuntua. Sivut ovat paksua, kermanvalkoista ja päällystämätöntä paperia. Sivujen lämmin kellertävä sävy on ehkä aavistuksen tunkkainen ruskeiden otsikoiden kanssa, ja kuvat, joiden taustat ovat usein puhtaan kylmän valkoiset eivät mielestäni istu tämän värisille sivuille täydellisesti. Paikoin kuvien ja sivun värien välinen ero on liian pieni niin, että kuvien rajat hämärtyvät mutta eivät kuitenkaan katoa kokonaan. Tässäkin kirjassa on runsaasti kuvia, ja osa niistä myös sivun kokoisia, mutta kirjasta löytyy lisäksi paljon kuvia, joiden päälle on asetettu tekstiä ja aukeamia, joilla on useita kuvia. Kuvien päälle sijoitetun tekstin luettavuus kärsii, vaikka ratkaisu tuokin taittoon mukavaa liikettä. Tässäkin kirjassa kuvat ovat laadukkaita ja herkullisia. Typografia on rauhallista: hentoon antiikivaan on yhdistetty kepeä groteski. Teksti on mustaa lukuun ottamatta otsikoita ja nos-toja, jotka ovat edellä mainitusti ruskeita. Kuten aiemmin totesin, ruskea väri on hiukan tunkkainen mutta toki perusteltu sillä kirjassa on runsaasti kaakao- ja suklaareseptejä.

Kuvio 13. Kotiruoka.

Isotalo, Kaisa & Kuittinen, Raija

Kotiruoka

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 2011

Pienen mutta paksun Kotiruoka-kirjan kansi on piristävän poikkeava: ruoka-annoskuvan sijaan sitä koristavat kauniit yksinkertaiset keittiöaiheiset kuvitukset. Tämän kovakantisen kirjan konstailematon ulkomuoto on tyyliltään entisaikojen keittokirjamainen, ja sitä ilmeellä on varmasti pyritty hakemaankin, sillä kirjan ensimmäinen painos ilmestyi yli sata vuotta sitten, vuonna 1908. Teosta selaillessa muistuu mieleen yläasteen kotitalouden tunneilla käytössä ollut koulukirja. Sivut ovat ohutta, kiiltävää päällystettyä paperia, tekstiä on runsaasti, ja toisin kuin muissa vertailtavissa kirjoissa, kuvia on vain siellä täällä. Typografiassa ei ole lähdetty kikkailemaan, vaan tarkoituksena on selvästi ollut selkeys ja järkevä sijoittelu. Kirjassa on yli 600 sivua, ja sivut tuntuvat silti paikoin melko ahtailta. Tämä kirja kuuluu selvästi enemmän työväline-, kuin koristekategoriaan. Kaiken kaikkiaan vaikka kirjan kansi houkuttelee lukemaan, on melko tasapaksua tekstipainotteista sisältöä niin runsaasti, ettei sen selailu vain ihaste-lun merkeissä ainakaan minua houkuta. Työvälineenä Kotiruoka-kirja on kuitenkin varmasti oikein toimiva selkeine sisällysluetteloineen ja hakemistoineen.

Kuvio 14. Silmänruokaa – löytöretki makuihin.

Ekroos, Marika

Silmänruokaa - löytöretki makuihin

WSOY, Helsinki 2012

Silmänruokaa-kirja on muodoltaan muihin vertailemiini kirjoihin verrattuna hyvin erilainen. Tämä kovakantinen kirja on mitoiltaan 215 x 300 mm ja hauskaa vaihtelua aiemmin esiintyneisiin klassisempaan muotoisiin kirjoihin. Kirjan kannen kuva on samaa teemaa kuin kirjan kaikki muutkin kuvat: ruoka-ainekset on aseteltu hauskaasti, ja musta pohja tuo mukavaa kontrastia. Kirjan muiden kuvien taustojen värit vaihtelevat, mutta musta käy mielestäni hyvin kanteen ja herättää huomion poikkeavuudellaan. Tämä ainesosien hauska asettelu saa ruoanlaiton näyttämään houkuttelevalta. Kirjan sivut ovat melko ohutta, päällystettyä mutta ei liian kiiltävää materiaalia, joka sopii hyvin värikkäisiin kuviin. Taitto jatkuu läpi teoksen samanlaisena: vasemman sivun peittää kuva, ja oikealta löytyy itse resepti. Jokainen kuva on kuvitus kyseisen reseptin eri vai-

heista. Selitys tähän löytyy aina oikean sivun yksinkertaisesta kuvituksesta. Idea on kerrassaan virkistävä ja mielenkiintoinen. Kirja vaikuttaakin siltä, että sen tekeminen on ollut hauskaa. Typografia on jätetty sopivan hillityksi. Näin valloittaville, paljon yksityiskohtia sisältäville kuville annetaan tarpeeksi tilaa. Jokaisella reseptillä on myös oma värinsä, joka on aina kuvaan sopiva ja näkyy pienissä yksityiskohdissa hieman kuten Lomelinos Tårtor -kirjassakin. Kirja on silmää miellyttävä kokonaisuus, jota on mukava selata. Aikani selailtua paloin halusta kokeilla jotain sen resepteistä. Tätä reaktiota ei muiden vertailtavien kirjojen kohdalla ainakaan näin vahvasti tapahtunut.

3.2 Pohdintaa vertailusta

Kirjakaupoissa ja kirjastoissa reseptikirjahyllyjä tarkastellessa on helppo huomata reseptikirjojen, etenkin niiden kansien välillä paljon yhteneväisyyksiä. Ellei kyseessä ole julkkiskokin, kuten vaikka Jamie Oliverin reseptikirja (jolloin kanteen riitti myös valokuva pelkästä kokista), suurimman osan kirjoista kanteen oli valittu kaunis valokuva kirjassa paljon käytetystä ainesosasta, ruoka-annoksesta, tekovaiheesta tai valmiista tuotoksesta. Myös vertailemistani kirjoista kaikissa paitsi yhdessä kanteen oli valittu valokuva ruoasta. Totta kai tämä on helppo tapa kuvittaa reseptikirja, ja kun kyseessä on tietokirja on kannessa varmasti hyvä esitellä selkeästi, mistä kirjassa on kyse. Mutta ainakin minun mielenkiintoni herättävät tästä vähänkin poikkeavat kirjat, joissa kansi on esimerkiksi päätetty koristaa kuvituksilla, kuten vertailun Kotiruoka-kirjassa (kuvio 13).

Paperivalintoja tarkastellessa kolme uudempaa vertailun kirjaa on painettu paksulle päällystämättömälle paperille. Tämä on juuri nyt muodikasta myös Antaliksen Riikka Mouhun mukaan. Hän kertoi paksun ja mattapintaisen paperin olevan hyvin suosittua muissakin kuin reseptikirjoissa. Kieltämättä se tuo kirjalle mukavan pehmeän ja arvokkaan tunnelman. Silmänruokaa-kirjaan päällystetty eli hieman kiiltävämpi paperi kuitenkin sopii, ehkä koska kirjan tunnelma on leikkisämpi ja kuvat värikkäitä. Paperivalinnalla näitä piirteitä on onnistuttu korostamaan.

Kaikissa vertailun kirjoissa jokaisen reseptin ainesosalista erotettiin selkeästi muusta tekstistä sekä typografisin keinoin, että niiden sijainnin avulla: ainesosaluetteloon on valittu usein eri kirjaintyyppi tai eri leikkaus kuin muuhun tekstiin, ja lisäksi ne sijaitsevat aina erillään joko ennen työvaiheosiota, tai sen vierellä. Tämä oli myös erään haastattelvani mielestä tärkeä seikka: hän käyttää ainesosalistausta ikään kuin ostoslistana,

ja se, että reseptiin kokonaisuudessa tarvittavat ainekset löytyvät selkeästi heti alusta on hänelle erityisen tärkeää.

Vertailun kirjoissa typografialla ei sen kummemmin leikitelty, vaan tarkoituksena on mitä ilmeisimmin ollut selkeys. Otsikot ja reseptien nimet on eroteltu selkeästi, ja kirjoja selatessa on helppo huomata, mihin yksi resepti loppuu ja mistä toinen alkaa. Kuvittelin ennen reseptikirjoihin tutustumista, että teksti olisi niissä pistekooltaan suurempaa kuin normaalisti vaikkapa kaunokirjallisuudessa, sillä niitä saatetaan joutua katselemaan kauempaakin ruokaa laittaessa. Näin ei kuitenkaan ollut. Ainesosat saattoivat olla hie-man suuremmalla, eri kirjaintyyppillä tai kenties kapiteelein, mutta muuten teksti on kirjoissa normaalia 9-11 pisteen kokoa.

Kuvat ovat suuressa osassa lähes kaikissa vertailemissani kirjoissa. Koko sivun kuvia löytyy runsaasti niistä kaikista. Kuvaa jokaisen reseptin lopputuloksesta ei kuitenkaan kaikissa ollut, mutta leivonta-aiheisissa kirjoissa kuva jokaisen reseptin tuotoksesta kyllä löytyi. Kuva on totta kai erityisen tärkeä resepteissä, joissa lopputuloksen ulko-muodolla on väliä, ja näin on usein juuri kakuissa sekä muissa leivonnaisissa.

Sain haastateltaviltani vinkin, joka heidän mielestään on ehdoton piirre reseptikirjan taitossa: kesken reseptin ei pitäisi joutua kääntämään sivua. Olikin mukava huomata, ettei yhdessäkään vertailun kirjassa näin tarvinnut tehdä. Jos sivuja joutuu kääntelemään kesken ruoanlaiton, katkaisee se työskentelyn ja lisäksi myös mahdollisesti sotkee kirjan sivut. On siis vain viisasta antaa yhdelle reseptille enintään aukeaman verran tilaa.

Vertailun ansiosta pääsin näkemään käytännössä, kuinka esimerkiksi paperilla on suuri merkitys kirjan tunnelmaan, ja että ainesosien ja työn eri vaiheiden merkitseminen selkeästi on reseptikirjoissa hyvin tärkeää. Vaikka tiesinkin jo ennestään molemmista seikoista, oli silti mukavaa päästä selaamaan, tutkimaan ja tunnustelemaan. Taittoa on mukava lähteä työstämään nyt kun reseptikirjat ovat minulle aiempaa tutumpia.

4 Kakkupuutarha-kirjan taiton suunnittelu

Kirjasuunnittelun teoriaan tutustumisen ja reseptikirjoihin perehtymisen jälkeen alkoi taiton työstäminen. Aloitin suunnitteluprojektin perehtymällä Kakkupuutarha-blogiin. Olen seurannut Kakkupuutarhaa sen perustamisesta lähtien, mutta halusin tutustua

vielä paremmin sen teksteihin, kuviin ja tunnelmaan löytäkseni oikean suunnan tulevalle taitolle.

Kakkupuutarhassa on pituudeltaan suurestikin vaihtelevia reseptejä, jotka vaativat eri määriä tilaa. Tämä asettaa haasteita taittoa kootessa, sillä osa resepteistä tulee väijäämättä saamaan ympärilleen paljon tyhjää ja osa taas joutuu istumaan sivuille ahtaammin. Jokaista reseptiä edeltää kirjoitus, joka esittelee reseptin ja siihen liittyvän kukan tai kasvin, sekä lisäksi luo tunnelmaa kuvaillen valloillaan olevaa vuodenaikaa, edessä olevaa juhlapyhää tai ihan vaikka vain säätä. Lisäksi blogissa on runsain mitoin kuvia sekä leivonnaisista ja kukista, että työvaiheistakin. Kakkupuutarhan kuvat ovat viehättäviä, reseptit huolellisesti innolla työstettyjä ja kakut, piiraat sekä kaikenlaiset muut leivonnaiset mitä ilmeisimmin rakkaudella leivottuja. Haluan tämän saman tunnelman välittyvän myös kirjasta.

Päätin rakentaa taiton ilmeen Tiinan ottamien kauniiden kuvien ympärille (Kuvio 15). Kaikissa vertailemissani reseptikirjoissa kuville oli annettu paljon tilaa, ja kuvilla onkin reseptikirjoissa tärkeä osa: laadukkaat kuvat tuovat kirjaan väriä ja kauneutta, tekevät lukukokemuksesta mieluisan ja lisäksi vieläpä helpottavat ruoanlaittoa. Kakkupuutarhan kuvat ovat elegantteja ja niiden sommittelu harkittua ja herkkää. Pyrkimykseni oli saada taittoon samankaltaista kauneutta.

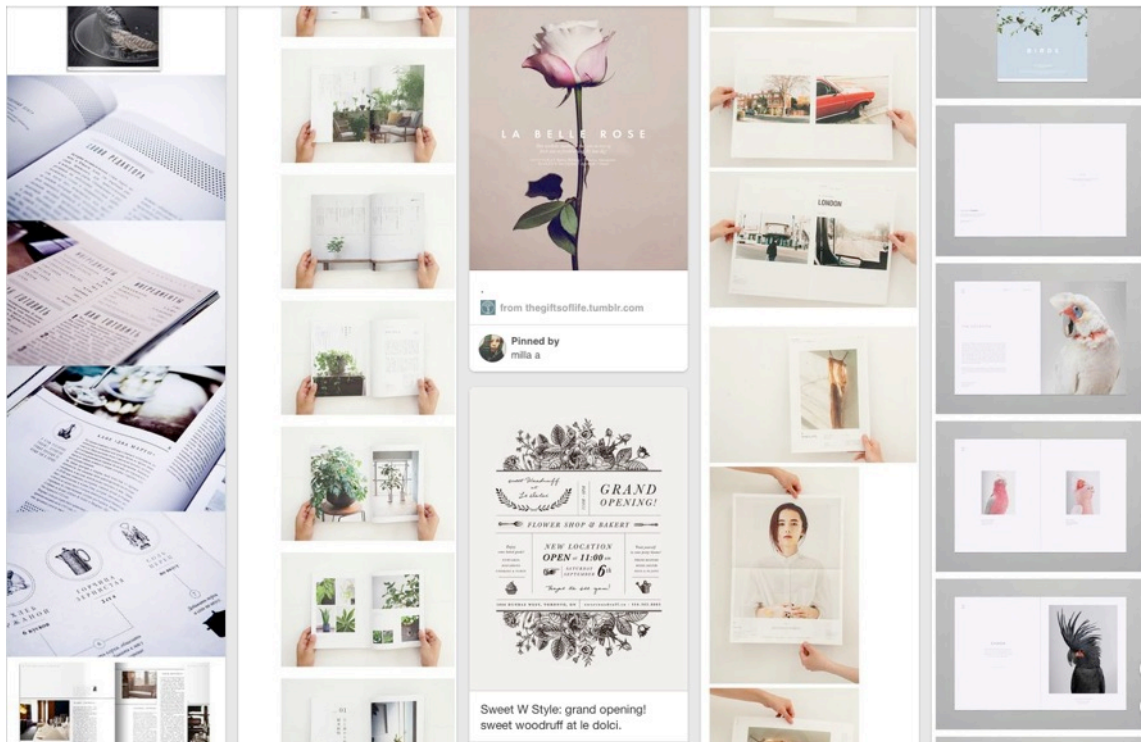

Kuvio 15. Kuvia Kakkupuutarha-blogista.

Kirjan kokonaisuutta ajatellessa päädyin ratkaisuun, jossa kirjassa käytäisiin läpi kaikki neljä vuodenaikaa ja niihin sopivia reseptejä. Hauskana lisänä voisi olla myös, että kirja sisältäisi 52 reseptiä, eli yhden vuoden jokaiselle viikolle. Näin kirjaan saisi sujuvan,

blogiinkin sopivan etenemistavan. Reseptien tarkkaa lopullista määrää en kuitenkaan vielä tiedä. Pyysin Tiinaa valikoimaan resepteistään suosikkejaan, jotka hän ehdottomasti haluaisi kirjassa nähdä, ja niin saimme projektin kunnolla alkuun.

Lukijakunnaksi kaavailimme toistaiseksi lähinnä blogin lukijoita, ystäviä ja sukulaisia. Tähän ihmisryhmään kuuluu monen ikäisiä naisia ja muutama mieskin, mutta heitä kaikkia yhdistää Kakkupuutarhan kauniista kuvista ja herkullisista resepteistä nauttiminen. Luontevalta tuntuu siis jatkaa samaa herkkää linjaa kuin blogissakin, ehkä muutamia mukavia lisäyksiä mukaan tuoden. Mahdollisia tulevia lukijoita on hyvä kartoittaa edes hiukan projektin alussa, sillä joskus suunnittelija joutuu tekemään valintojaan lukijakunnan perusteella: jos esimerkiksi taittaa kirjaa, joka on suunnattu iäkkäämmille ihmisille, on tämä hyvä huomioida typografian koossa ja taiton selkeydessä.

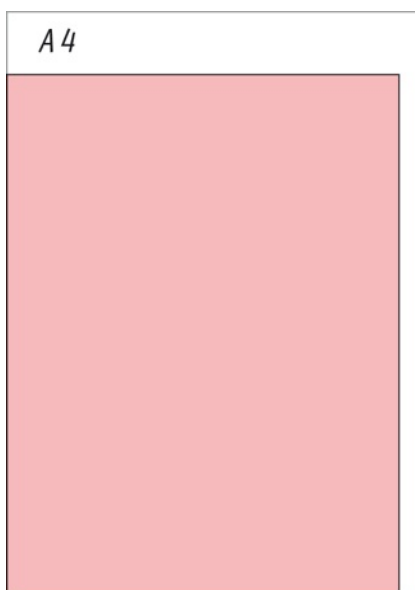

Kuvio 16. Pinterestiin kerättyjä kuvia inspiraatioksi Kakkupuutarha-kirjan suunnittelua varten.

Teimme Tiinan kanssa yhteisen moodboardin kuvapalvelu Pinterestiin saadakseni inspiraatiota taiton tunnelmaa varten (kuvio 16). Kuten kuvio 16:sta ilmenee, mielessäni pyöri raikkaita, rauhallisia, herkkiä ja kauniita kuvia, ilmavia asetelmia ja vähäeleisyyttä. Yhteinen moodboard oli mukava tapa kartoittaa ilmettä ja katsoa, kuinka mielikuvamme sopisivat yhteen. Huomasimme, että suunta oli molemmilla sama ja suunnitteluun oli tämän pohjalta mukava ryhtyä. Seuraavana vuorossa olikin kirjan muodon pohtiminen.

4.1 Kirjan muoto

Suurin osa blogin kuvista on pystyformaatisissa, joten oli selvää, että myös kirjan sivujen tulisi olla. Näin kuville saa annettua niille sopivan tilan, ja turhilta leikkailuilta vältytään. En myöskään halunnut kirjasta liian kookasta. Pidimme molemmat edellä vertailustakin löytyvän Lomelinos Tårtar -kirjan n. 265 x 205 mm koosta, joka antaa sivujen elementeille tarpeeksi tilaa, mutta on kuitenkin hyvin yleistä A4-kokoa hiukan mielenkiintoisempi. Painotuotteen kokoa suunnitellessa on hyvä ottaa huomioon arkkien leikkaamisesta syntyvä hävikki: standardikokoja käyttäessä paperiarkki tai -rulla käytetään mahdollisimman tarkkaan kokonaisuudessaan hyväksi, ja kirjaa varten käytetään materiaalia vain sen verran, mikä on todella tarpeen (Makkonen 2004, 282). Päädyinkin kokoon 265 x 200 mm: näin A4-koosta ei tarvitse leikata suuria määriä pois turhaan (kuvio 17).

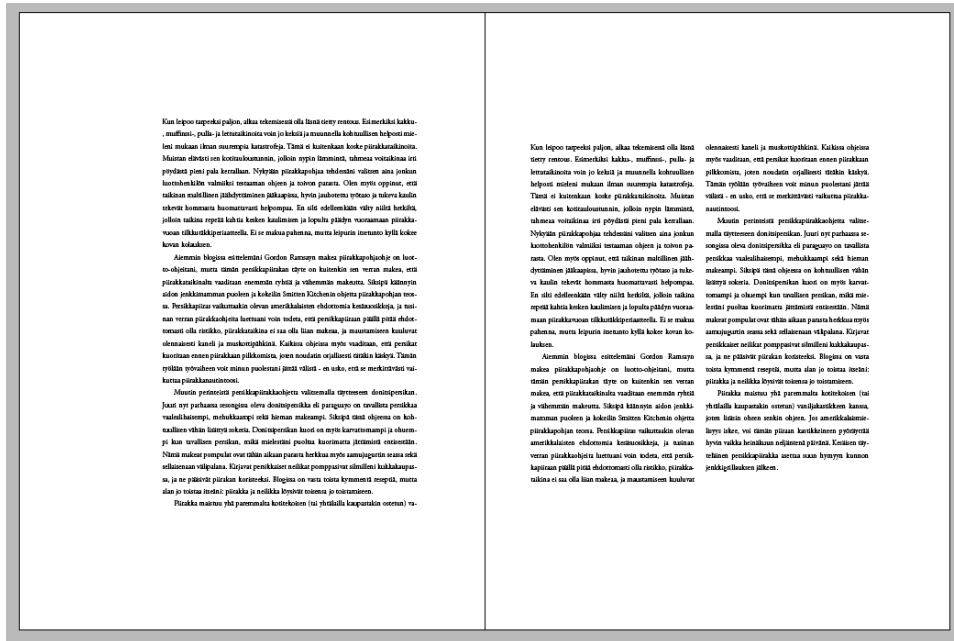

Kuvio 17. Kakkupuutarha-kirjan sivukoko (vaaleanpunainen) verrattuna A4-kokoiseen arkkiin.

4.2 Gridin suunnittelusta

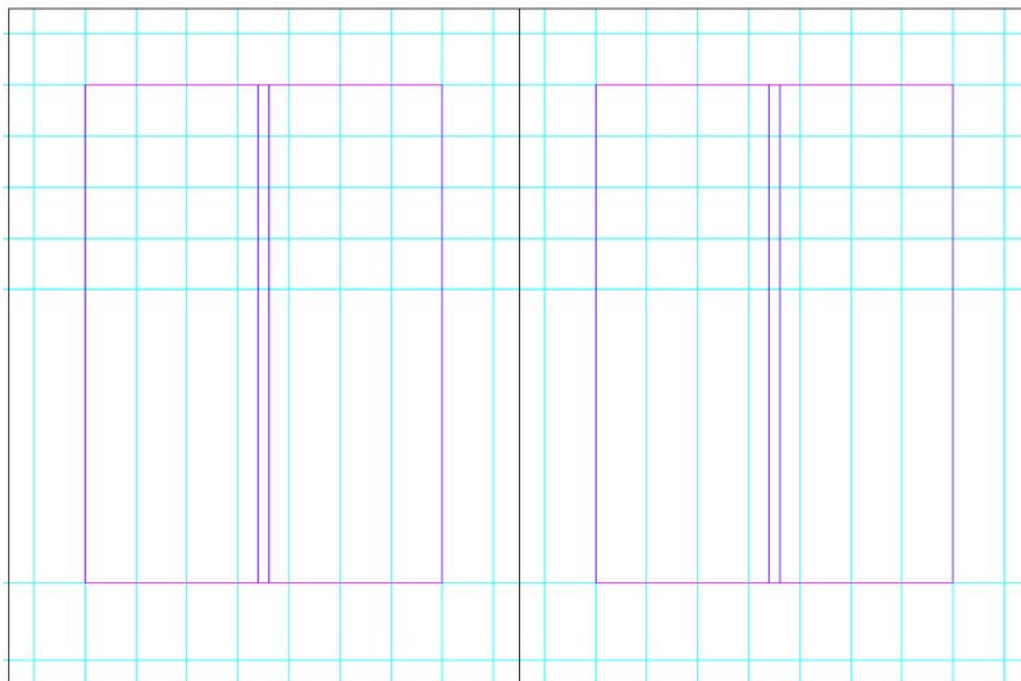
Sivun koon ratkaisemisen jälkeen ryhdyin rakentamaan taittoa palstojen määrää miettimällä. Yhdellä palstalla saisi taiton tekstimassasta kauniin klassisen näköistä, mutta lisäämällä toisen palstan tulee taitosta heti ketterämpi. Kirjaan tulee erilaisia tekstiosioita, kuten ainesosat ja työvaiheet, joiden sommittelu vaatii taitolta joustavuutta. Ajattelin aluksi, että reseptien ulkopuoliset, jokaisen luvun aloittavat tarkentavat ja tunnelmaa

luovat tekstit voisivat olla yhdessä palstassa. Näin ne myös erottuisivat selvästi reseptiosioista. Sivut ovat kuitenkin niin leveitä, että yksipalstainen teksti, jonka rivin merkkimäärä pysyisi alle 90:n, jottei luettavuus kärsisi, olisi vaikea asetella ja näyttäisi oudolta (kuvio 18). Päädyin siis kahteen palstaan läpi kirjan, niin ilmekin pysyy yhtenäisenä ja teksti luettavana.

Kuvio 18. Vasemmalla sivulla yksipalstainen tekstimassa, jonka rivin merkkimäärä on n. 90, oikealla kaksipalstainen teksti, jonka rivin merkkimäärä on luettavuuden kannalta optimaalisempi 55 merkkiä. Molemmat asetettuna Kakkupuutarha-kirjan sivuille.

Hahmottelin kirjan marginaaleista aivan alusta asti isoja. Klassiset marginaalin mitat antavat taitolle arvokkuutta ja eleganttia kauneutta, ja kokeilinkin taiton tekoa aluksi lähempänä niiden kaltaisia arvoja. Päädyin kuitenkin lopulta asettamaan tekstimassat lähes keskelle sivua laittaen sekä ylä- ja sivumarginaalit saman kokoisiksi, mutta jätin alamarginaalin suurimmaksi, jottei teksti tuntuisi valuvan sivulta ulos. Jätin tekstin ympärille paljon tyhjää tilaa antamaan ilmavuutta ja lisäksi mahdollistamaan vaikka merkintöjen kirjoitteluun reseptien oheen. Omien lisäysten tekeminen reseptikirjaan oli ainkin haastateltavieni kokemusten mukaan yleistä.

Kuvio 19. Kakkupuutarha-kirjan gridi.

Marginaalien lisäksi rakensin sivujen ylälaitaan, eli siihen sivun osaan, missä Kakkupuutarha-taitossa esiintyy eniten erilaisia tekstejä, kuten nostoja, ainesosalistauksia ja otsikoita, 2 x 2 cm ruudukon (kuvio 19). Ruudukon avulla sain aseteltua sekä reseptien alkujen otsikot, että nostot tekstin pituudesta huolimatta kohdilleen johdonmukaisesti läpi taiton. Lisäksi ruudukko auttoi myös ainesosien ja työvaiheiden asettelua niin, että jokaisen reseptin jokainen osio sai tarvitsemansa tilan taiton pysyen kuitenkin yhtenäisenä.

4.3 Kakkupuutarha-kirjan typografiaa

Suunnittelin Kakkupuutarha typografiasta rauhallista ja sievää, ei liian huomiota herättävää. Valitsin leipätekstin kirjaintyyppiä kauniin Adobe Garamond Pron, joka perustuu jo 1500-luvulla suunniteltuun Garamond-kirjaintyyppiin (Wikipedia 2016). Adobe Garamond Pro on selkeä ja herkkä, ja sitä on mukava lukea. Pidän etenkin kirjaintyyppin kursorivista, ja käytinkin sitä mm. otsikoissa, ainesosalistauksessa ja nostoissa, sillä juuri hieman suuremmissa koossa se pääsee oikeuksiinsa. Leipätekstin antiikvan seuraksi halusin löytää groteskin kontrastia tuomaan (kuvio 20). Kokeilin useita erilaisia hauskoja tyyppejä, mutta yksi niistä nousi parhaaksi: Edmondsans. Tämä aavistuksen leikkisä

groteski toi typografiaan rentoutta ja sopi mielestäni erityisen hyvin tuon antiikvan kurssiivin seuraksi otsikoihin.

Albert osti fagotin ja töräytti puhkuvan melodian
Albert osti fagotin ja töräytti puhkuvan melodian

ADOBE GARAMOND PRO, REGULAR JA ITALIC

**ALBERT OSTI FAGOTIN JA TÖRÄYTTI
 PUHKUVAN MELODIAN**

EDMONDSANS, MEDIUM

Kuvio 20. Kakkupuutarha-kirjassa käytetyt kirjaintyytit ja leikkaukset.

Koska kirjan tulevaisuus on vielä epävarma, on kustannukset pidettävä toistaiseksi minimissä. Yksi kriteereistäni kirjaintyypejä metsästäessä oli, että niiden on oltava ilmaisia. Jos saamme kirjan joskus painoon ja myyntiin asti, on valittujen tyyppien lisenssejä tutkittava hiukan tarkemmin ja varmistettava, että niiden käyttö on sallittua. Nyt toistaiseksi näistä asioista ei tarvitse huolehtia. Kirjaintyyppien etsiminen on haastavaa, sillä valinnan varaa ja suhteellisen laadukkaitakin ilmaisia tyypejä on tarjolla runsaasti. Valikoimaa supistaa hiukan suomalaisten kirjainten, eli ä:n ja ö:n tarve. Useissa kokeilemissani ensi silmäyksellä ihastuttavissakin tyypeissä ilmeni harmikseni suuria puutteita merkistössä ja työläitä ongelmia välistyksessä. Onneksi kirjaintyyppien ongelmat saa helposti selville nopealla kokeilulla käyttämällä vaikka tuota kuvio 20:ssä esiintyvää pangrammia.

KAKKUPUUTARHA
KAKKUPUUTARHA

Kuvio 21. Edmondsans kirjaintyyppillä ladottujen otsikoiden välistyksen hienosäätöä. Ylemmän sanan välistykseen ei ole tehty korjauksia, punaisella merkatut kohdat ovat esimerkkejä muutamista ammottavista aukoista. Alemman sanan välistystä on korjattu.

Otsikossa käyttämäni Edmondsans-kirjaintyyppin välistystä joutui jonkin verran siistimään (kuvio 21). Kuten toisessa luvussakin jo mainitsin, on otsikkotypografiassa kirjainten välistykseen kiinnitettävä enemmän huomiota otsikoiden isomman koon takia. Valitsemassani kirjaintyyppissä oli valmiiksi melko suuria aukkoja eri kirjainyhdistelmien välillä, ja näitä joutui siistimään, jotta saisi otsikoiden sanoista ”reiättömiä”. Suurensin merkittäviä otsikoissa myös kokonaisuudessaan tuodakseni niihin ilmapuutta.

amerikkalaistyylinen
DONITSIPERSIKKAPIIRAKKA

TÄYTE

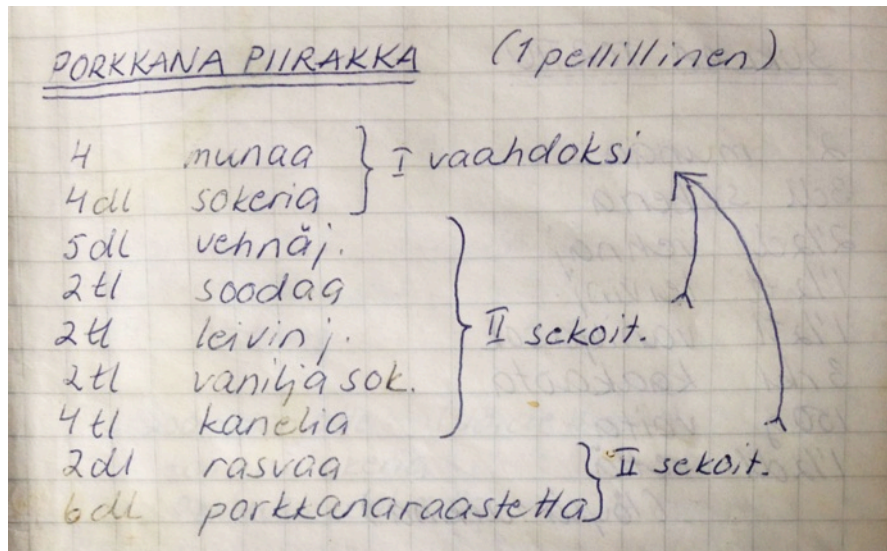
9 *kypsää donitsipersikkaa*
1 rkl *luomusitruunan mehua*
2 rkl *maissitärkkelystä*
 riipaus kanelia
 hyppysellinen
 muskottipähkinää
1 rkl *sokeria*
2 rkl *fariinisokeria*

tuo marjojen lisäksi tuorejuusto. Kuppikakun sisällä piilee myös marjainen yllätys, joka raikastaa kokonaisuutta. Kyseinen resepti on omaa käsialaani. Syreenit eivät ole myrkyllisiä, joten voit vapaasti koristella kuppikakut niiden kukinnoilla.

Syreenipensaiden tuoksu leijaillee ilmassa aina koulujen päättymisen ja kevään valmistujaisjuhlien aikaan.

Kuvio 22. Otteita Kakkupuutarhan typografiasta: otsikko, reseptin ainesosat ja hieman leipätekstiä noston kanssa.

Eri typografisten elementtien asettelu osoittautui haastavammaksi kuin arvelin kirjaan tulevien useiden erilaisten ja eriarvoisten tekstien takia. Halusin pitää huolen, että taiton reseptiosiot, eli ainesosat ja työn vaiheet olisivat selkeät ja helppolukuiset, mutta lisäksi myös kauniit ja tasapainossa muun taiton kanssa (kuvio 22). Reseptikirjavertailun kirjoissa ei ainesosien sijainnista ja asettelusta ollut kovin monenlaisia variaatioita. Tärkeää näytti olevan, että ainesosat on merkattu selkeästi heti reseptin alkuun. Sain eräältä haastateltavaltani vinkin työvaiheiden ja ainesosien merkkamistavasta, jonka hän oli aikoinaan oppinut emäntäkoulussa: ainesosat jaoteltiin käyttöjärjestyksen mukaan, ja niiden viereen merkattiin, mitä niille tulee tehdä (kuvio 23). Idea oli hauska ja helpottaa varmasti reseptin hahmottamista. Pohdinkin tämänkaltaista merkintätapaa myös Kakkupuutarha-kirjaan, mutta lopulta päädyin jättämään sen pois kirjaan tulevien reseptien monimutkaisuuden takia. Ei tuntuisi johdonmukaiselta merkitä näin vain osaa resepteistä.

Kuvio 23. Vinkki haastattelevaltani henkilöltä reseptien ainesosien ja työvaiheiden asetteluun.

Päädyn tasapalstaan reseptien alun teksteissä ja oikeaan liehuun reseptien työvaiheissa ja ainesosissa (kuvio 24). Tasapalsta tekee pitkistä tekstimassoista siistin ja kauniin näköistä ja antaa sille hienon muodon, mutta ainesosissa ja työvaiheissa rivit ovat helposti lyhyempiä, ja pakotettu tasapalsta saa tekstin näyttämään aukkoiselta. Oikea liehu sopi siis paremmin, näin saatiin myös hieman eroavaisuuksia kirjan eri osiin selkeyttä tuomaan. Leipätekstin pistekooksi muotoutui 9,5 ja riviväliksi 15 pt. Huomasin 9 pt tuntuvan aavistuksen pieneltä printattuja testisivuja tutkiessani, ja 10 taas sai tekstin näyttämään kömpelöltä. Puolikas piste kasvatti kirjainten kokoa juuri sopivasti.

Reseptien ainesosat löysivät lopulta paikkansa työvaiheiden vasemmalta puolen (kuvio 24, vasen laita). Sommittelin niitä aluksi aina reseptin alkuun, työvaiheiden yläpuolelle, mutta taitto ei toiminut niin sujuvasti eripituisten tekstien ja osuuksien takia. Ainesosien vasempaan laitaan asettelu antoi myös enemmän mahdollisuuksia sijoittelulle: joihinkin resepteihin sisältyi useita eri osia, kuten vaikka pohjan, täytteen ja kastikkeen teko ja nämä kaikki osat sisälsivät sekä ainesosat, että työvaiheet. Asettelin tekstit siten, että ainesosat ja niihin kuuluvat työvaiheet olisivat mahdollisimman lähellä toisiaan ja järkevästi niin, jotta reseptien hahmottaminen olisi mahdollisimman helppoa. Osissa resepteistä jouduin harmikseni jättämään jonkun osion seuraavalle sivulle tilan loppuessa aukeamalta täysin. Pidin kuitenkin huolen, että seuraavalle aukeamalle siirtyvä osio olisi tarpeeksi erillinen muusta reseptistä, ettei sivua tarvitsisi kääntää kriittisessä kohdassa leipomista.

DONITSIPERSIKKAPIIRAKKA

8–10 palaa

PIIRAKKATAIKINA

315 g (4,25 dl) vehnäjuhoja

2 rkl sokeria

ripaus suolaa

225 g kylmää voita

1 dl erittäin kylmää vettä

ripaus kanelia

hyppysellinen

mukostipäikkiniää

1 rkl sokeria

2 rkl fariniosokeria

TÄYTE

9 kypää donitsipersikkää

1 rkl luomutuunuaan mehua

2 rkl maissitärkkelystä

ripaus kanelia

hyppysellinen

mukostipäikkiniää

1 rkl sokeria

2 rkl fariniosokeria

PINNALLE

riikka maitoa

sokeria

- Leikkaa kynä voi pieniksi kuutioiksi. Mittaa juuhot suureen laukeaan kulhoon ja sekoita joukkoon sekeri ja suola. Lisää sitten kylmät voikuutiot ja työsti voi juuhojen joukkoon sormilla nyyppien.
- Kun taikina alkaa muistuttaa leivänmuotoa, lisää jäähtynyt vesi ja sekoita se lusikalla taikinan joukkoon. Kun taikina muodostuu yhtenäiseksi palloksi, jaa se kahdella, paina molemmat puolet kämmentäsi litteiksi kiekkoiksi ja kääri kelmutun. Anna taikinan vetäytyä jääkaappissa vähintään tunnin ajan.
- Sillä välin kun taikina vetäytyy, kuori perikat. Leikkaa persikoiden pohjan risti-rillois. Kuomenna kattilassa vesi kiehuuaksi ja noorde perikat kauritaan. Anna persikoiden olla kiehuvaassa vedessä noin minuutin ajan. Nosta persikat pois vedestä esimerkiksi reikäkauhan avulla, ja siirrä ne soseon jääkylmällä vedellä täytettyyn suureen kulhoon. Kun perikat ovat viilenneet, voit poistaa niiden kuoren helposti pienellä heidelmävaihtelulla autaan.
- Pilko kuoriut perikat ja siirrä ne kulhoon. Mittaa kulhoon täytteen loput ainekset ja sekoita. Anna persikoiden melustua kulhossa ennen piirakan täyttämistä.
- Lämmitä uuni 220 asteeseen. Ota toinen piirakataikina-kieliko jääkaappista. Juuhota tyhjästä kuumasta, jotta taikina ei tartu kiinni pöydään. Aseta taikina-kieliko pöydälle ja ripotele juuhojat sen päälle. Kuuli kiekkoita muutama kerta pitkään, kiertä sitten kiekko neljässä kierros. Kuuli jälleen muutama kerta, ja kiertä jälleen neljässä kierros. Tällä tavalla taikina halkicece vähemmän ja kasvaa tasaisesti. Jutka näin, kunnes kiekko on lähtymättäsi piirakaluokaa halkaisijaltaan ainakin 6 cm suurempi. Nosta taikina-kieliko pinnakuvakseen ja painele se kiinni vuosi

kun metsä kohtasi tropiikin
PUOLUKKA-KOOKOSKAKKU

En tiedä, miten metsäinen puolukka ja tropiikin kookos ovat ensi kertaa päätyneet makupariksi, mutta kiitos sille, joka tämän yhdistelmän keksi! Yleensä kookos kohtaa puolukan keittiössäni piirakassa, mutta tällä kertaa tuo klassinen yhdistelmä pääsi osaksi täyttekakkua. Tuleksena on hienostuneen tyylläinen mutta puolukan rakkaudelle uskollinen maku. Puolukan happamuus ja kookoksen kermanoinen pehmeys sopivat mielestäni ikäänäsi yhteen, ja olen odottellut pääseväni käyttämään kookoskuusta leivonnuksia jo jonkin aikaa. Ne antavat kakkulle kuumiin pintaan ja tuovat suupaloihin aaristuksen raikkautta. Kuvaa koristavat puolukankuoret ja sykytyt ransunmarjat. Vaikka kakkua onkin kookosta sekä taikinaa, kuorutteessa että liotuksessa, ei kookos ole millään tapaa liian hallitseva.

Puolukkahillosta piirety vanilja pitää huolta siitä, että kakkua syödessä ei yhdistelmä hilloa makuu ihapollin tai kaalikkityleisiin. Kakedesta ei ympäristöstä kotoisin olevat muut sopivat myös hyvin tilanteeseen, jossa kakkua tarjotaan. Ystävieni lähte Saksaan töihin, ja pian metsästä muistamasta poistuvat puolukat ja ystävieni lempimätsä kookos saattavat häiritä matkalleen. Saksa ei varsinaisesti voi tropiikkia karkua, mutta länties hieman lempimätsä toudet helviöt pohjoiseen muuttajaa pidemmälle sykyty.

Tämä halkaisijaltaan 15 senttimetrin kakku on

mukavan pieni, ja se riitti juuri mainiosti seitsemän hengen läksäisemmeellenne. Kakkupohja on myös helppo tehdä, sillä se ei vaadi lainkaan vaakaarvita. Kakkun kolme kerrosta voi poistaa joko laukin erikseen omassa vuossaan, tai leikata yhdestä kookos pohjasta kolme kerrosta. Mahdollisesti hieman kuumimaisesti kohoontunut kakkupohja kannattaa aina tasoittaa veitsellä ennen kakkun kokonaisuuden täyttämistä. Muuten kakkun tyyte valua välestä helposti pois. Kookoskerma tulisi olla ainakin 80 % kookosta. Blue Dragonin kookoskerma on riittävä pakasta, mutta jos sitä ei ole saatavilla, voit kokeilla, mil-läistä äänit kookoskermapurkista kuulaa ravitettaessa. Jos sisälto

kuudistaa kovin nestemäiseksi, valitse riehuvammin toinen jämäkempi tuote. Kookoskerma vaahdotettuna hyvin pehmeiksi vaahdoksi, joten kuorutteen koostumus saattaa aiheuttaa kokemattomalle leipurille hieman pöytävaivaa. Seuraa ohjetta tarkasti ja anna kakkun ja kuorutteen oottaa pienellä välillä jähdyttää jääkaappissa, jos kuorute tuottaa liian vakavata tai vaikeata hallita. Jos hermo menee toralaisesti, voit fiitää kuorutteenen aluksi vaikka 50 grammalla huoneenlämpöistä voita ja antaa kuorutteen siten jäähdytyä hetken jääkaappissa. Ei haittaa, vaikka kakkupohja tai ponnista puolukkahilloa kuultaita hieman kuorutteen lippi, sillä voit peittää nämä pienet virheet lopuksi kookoskuorulla.

Kuvio 24. Otteita Kakkupuutarha-kirjan erilaisista teksteistä: vasemmalla reseptiosoiden asettelua oikealla liehulla, ja oikealla taas jokaisen reseptin aloitettavaa tunnelmointitekstiä tasapalstassa.

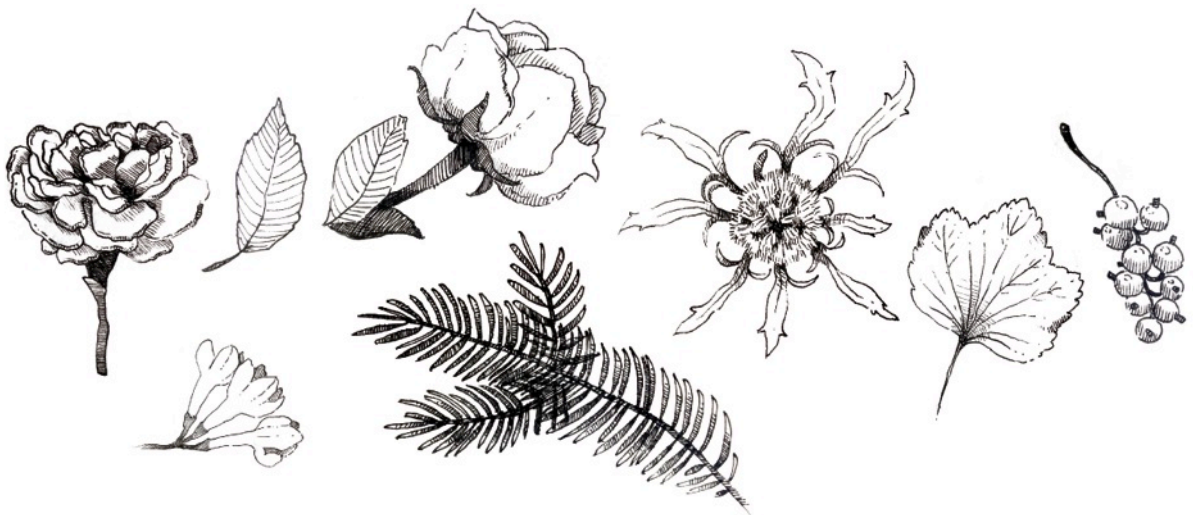
4.4 Kuvituksista

Olimme Tiinan kanssa yhtä mieltä siitä, että kirjaan olisi mukava saada mukaan kuvitusta. Pohdin ensin eri työvaiheiden kuvitusta piirtäen, mutta niihin kohtiin valokuvat tuntuivatkin luontevammalta. Kuten Kakkupuutarhan nimestäkin jo voi huomata, käsittelee blogi myös kukkia. Niinpä mukava sisältöön sopiva lisä kirjaan olisivat kasviaiheiset kuvitukset. Tiina on valinnut jokaiseen reseptiinsä seuraksi kasvin, ja näin myös jokaiseen reseptiin saa helposti niihin sopivan kuvituksen tarvittaessa.

Kuvio 25. Herkkää ja herttaista kukkakuvitusta Rifle Paper Co.:lta.

Kuvitusten tyyliä pohtiessa oli ensin mielessäni maalattu, yksinkertainen, mutta värikäs ja hieman naivistinen tyyli (kuvio 25). Huomasin kuitenkin nopeasti, että tämän tyylinen kuvitus oli vaikea yhdistää kirjaan tuleviin kuviin ilman, että ne riitelisivät keskenään. Lisäksi kuvissa on mielestäni jo väriä tarpeeksi, eikä kuvituksen ole tarkoitus varastaa niiltä huomiota vaan mieluummin tukea niitä. Niinpä ryhdyin hahmottelemaan yksinkertaisempaa tapaa, joka istuisi taittoon paremmin. Mustavalkoinen viivapiirros sopi lopulta mukavimmin sekä kirjan kuviin, että typografiaan (kuvio 26).

Kuvio 26. Klassiset kukkakuvitukset pelkkää mustaa viivaa käyttäen sopivat mielestäni paremmin sekä Kakkupuutarhan kuviin että typografiaan.

toukokuu on syreenikuu
KARHUNVADELMAKUPPIKAKUT

Kun noin kaksi kuukautta sitten bongasin kaikkain-
 pissa syreenji, en ollut osannut ajatella. En ollut kos-
 kaan ennen ajatellut, että roini lapsuudenkotiin pi-
 hulla ehottamasta kukkasta voisi ottaa jotakin - saati
 sitten aina alkuaikojen vaahtoa. Siinäkin on tietoa syreen-
 iä nykyisellä kerranmuutoksella. Syreenillä on ilmeisesti
 siijäiläisiä, ja useimmiten syreeni alkunsa kukin-
 tassa vaahtoa erittäin voimakkaasti Suomessa ruokakäyt-
 tössä, tai kukaan alansa.
 Niinpä syreenipensaiden tuoksu
 leijalle ilmassa aina
 koulujen päättymisen ja
 kevään valmistajajuhlien
 aikana.

Uusin kuppikakujen koriste-
 materiaali on nyt valittu. Kuvassa on
 nähtävissä, että kukat ja kasvit
 ovat nyt valittu, jotta ei ole
 tarpeen ottaa mitään muuta
 kuin kukkia. Kuppikakun si-
 illä pille myös maistoa yllä, joka
 koristeita. Keskien resepti
 on oma kielitaitoni. Syreenit
 eivät ole mykkyä, joten voit
 vapaasti kokeilla kuppikakun
 näiden kukinolla.

kesä 15

Kuvio 27. Esimerkki kuvituksia sisältävästä aukeamasta.

Suunnittelin ja piirsin kuvituksia vasta aivan työn loppupuolella, kun taitto oli jo suurin piirtein valmis. Näin pystyin hahmottamaan mihin kaikkialle kuvituksia voisi tarvita, ja mitä ne voisivat tarkkaan ottaen olla. Kaikkien reseptien sivuille ei kuvitusta mahtunut, eikä sitä siis väkisin jokaiselle sivulle tarvinnutkaan änkeä. Tahdoin kuvituksista mukavan pienen lisän taittoa viimeistelemään (kuvio 27). Kuvituksissa käytin hyväksi niiden lähellä sijaitsevia kuvia, valitsemalla kuvien sisältämistä kukista tai kasveista osan, jonka sitten piirsin. Näin lukijalle voi syntyä pieni ahaa-elämys kuvitusten alkuperän huomattessaan.

4.5 Alustavat paperivalinnat

Kuten jo aiemmin reseptikirjavertailua tehdessä totesin, on paperilla suuri merkitys kirjan tunnelmaan. Vertailussa törmäsin useaan päällystämättömästä paperista koostuvaan kirjaan, ja pidin todella niiden jokaisen tunnusta ja pehmeydestä. Päällystetyssä paperissa kuvat ja värit toistuvat totta kai laadukkaammin, mutta päällystämättömän paperi jättää paperin luonnollisen puolen esiin (Antalis 2016). Huolimatta kuvapainotteisesta taitosta, pidän enemmän päällystämättömästä paperista juuri sen tuoman pehmeyden ansiosta.

Paperivalinnan tekoa helpottaakseni kävin vierailulla paperitukku Antaliksessa. Sain siellä käydessäni nähdä ja kosketella kauniita esimerkkejä erilaisista papereista ja julkaisuista, ja mukaan tarttui paksu nippu näytteitä tunnusteltavaksi. Kakkupuutarhan kuvia ja muutaman taittamani aukeaman nähdessään oppaani Riikka Mouhu osasi jo ehdottaa taiton tunnelmaan sopivia papereita. Olin kaavaillut paperiksi hieman paksumpaa, ehkä luonnonvalkoista päällystämätöntä paperia, ja Mouhu oli kanssani samoilla linjoilla.

Suosikikseni valikoitui Scandia 2000 -valikoiman 150 g white ja natural sävyt. Tämä on laadukkaan tuntuinen, mattapintainen paperi, jolla kuvat ja teksti toistuvat hyvin, ja jonka sekä whiten, että naturalin sävyt ovat kauniit ja luonnolliset. Pohdin myös kierrätyspaperin käytön mahdollisuutta. Kierrätyspapereista yksi hyvä vaihtoehto olisi Rives-sarjan Rives Recycled Tradition, 120 g Bright White. Kierrätyspaperin aavistuksen elävä pinta pienine pisteineen voisi myös sopia kirjan tunnelmaan. Siinäkin ei tuo valkoinen ole sävyltään liian kylmä.

Molemmat esiin nostamani paperit toisivat varmasti Kakkupuutarha-kirjaan kauniin pehmeän ja sormia hivelevän lisän, ja sopisivat sekä kuvien, että tekstin tunnelmaan. Lopullisen paperivalinnan teen kuitenkin vasta, kun kirjan painoon asti pääsy on varmistunut.

4.6 Kannen suunnittelu

Kuten jo luvussa kaksi pohdin, on kirjan kansien oltava houkuttelevat ja mielenkiintoiset, samalla kertoen jotain sisällöstään liikaa kuitenkaan paljastamatta. Niiden on hyvä olla ikään kuin salaisuus, jonka saa selville vasta sisältöön tutustuessa. Tätä ajatusta mielessäni pyöritellessä sain idean, joka sopisi kirjan teemaan ja tunnelmaan, mutta poikkeaisi kuitenkin hiukan reseptikirjoissa usein käytetystä ruoka-annos kuvasta. Valitsin kanteen kirjan sisältäkin löytyvän kuvan, mutta leikkasin siitä itse leivoksen pois jättäen tilalle valkoisen alueen (kuviokuva 28). Tuolle valkoiselle alueelle asettelin kirjan ja kirjoittajan nimet, sekä pienen kukkakuvituksen. Kuvassa on tuon irti leikatun kakun lisäksi tyhjiä lautasia aterimiseen ikään kuin odottelemassa annosta saapuvaksi. Tämä tuo mielestäni kanteen hauskan tunnelman, ja herättää kenties uteliaisuuden.

Kuvio 28. Kakkupuutarha-kirjan kannet.

Jatkoin kirjan taiton rauhallisuutta ja typografiaa myös kansissa, ja pidin ne mahdollisimman niukkana antaen kuvalle taas riittävästi tilaa. Sijoitin kirjan nimen ylle pienen kuvituksen, jotta kansi jatkaisi samaa linjaa sisällön kanssa (kuvio 29). Kuvituksen aiheen poimin kannen kuvan kukista. Kuvituksen avulla kanteen saadaan nostettua esiin leivontateeman lisäksi kirjan kasviteema.

Kuvio 29. Kannen kuvitus.

Näin Antaliksessa vieraillessani esimerkin reseptikirjankannesta ja sidontatavasta, jonka avulla kirja on helppo saada pysymään auki juuri siitä mistä haluaa ilman, että kan-

sia ja sivuja täytyy vääntää ja painella auki (kuvio 30). Haastateltavieni mukaan tämä on mukava piirre reseptikirjassa, ja helpottaa myös keittiössä. Kierrevihkotyylinen ratkaisu voi olla kauniisti toteutettuna sisältöön sopiessa oikein hauska ja toimiva idea, ja pohdinkin olisiko Kakkupuutarhan sidonta mahdollista toteuttaa näin. Kuvio 30:n kaltainen ratkaisu ei kuitenkaan mielestäni sovi klassisempaan taittoon, joten hylkäsin lopulta ajatuksen.

Kuvio 30. Esimerkki hauskasta, reseptikirjoihin sopivasta sidontatavasta.

Päädyin Kakkupuutarha-kirjan kohdalla perinteisempään tapaan eli sidontaan. Kovat kannet sopivat mielestäni parhaiten kirjan laadukkaaseen sisältöön ja klassisen tyyliin taittoon, sekä antavat teokselle jämakkyyttä (kuvio 31). Ylivetomateriaaliksi suunnittelin Basta- ja Lomelinos tårter –kirjojen kansissakin käytettyä mattapintaista, hieman nahkamaista muovia, tämä ratkaisu toistaa kuvan värit ja yksityiskohdat kauniisti, ja jatkaa samaa linjaa kirjan sisällön materiaalien kanssa. Kannen valkoinen osuus, jolle tulee teksti, saisi kuitenkin olla pinnaltaan kiiltävämpi, ja tekstit siinä hieman koholla mutta mattana. Näin kansi tuntuu sormissakin mukavalta. Selkään tulee tummanvioletti, kannen kukkiin väriltään sopiva kluuttaus ja valkoinen mattafoliointi. Kluuttaus saa jatkua noin parin sentin verran sekä etu- että takakanteen.

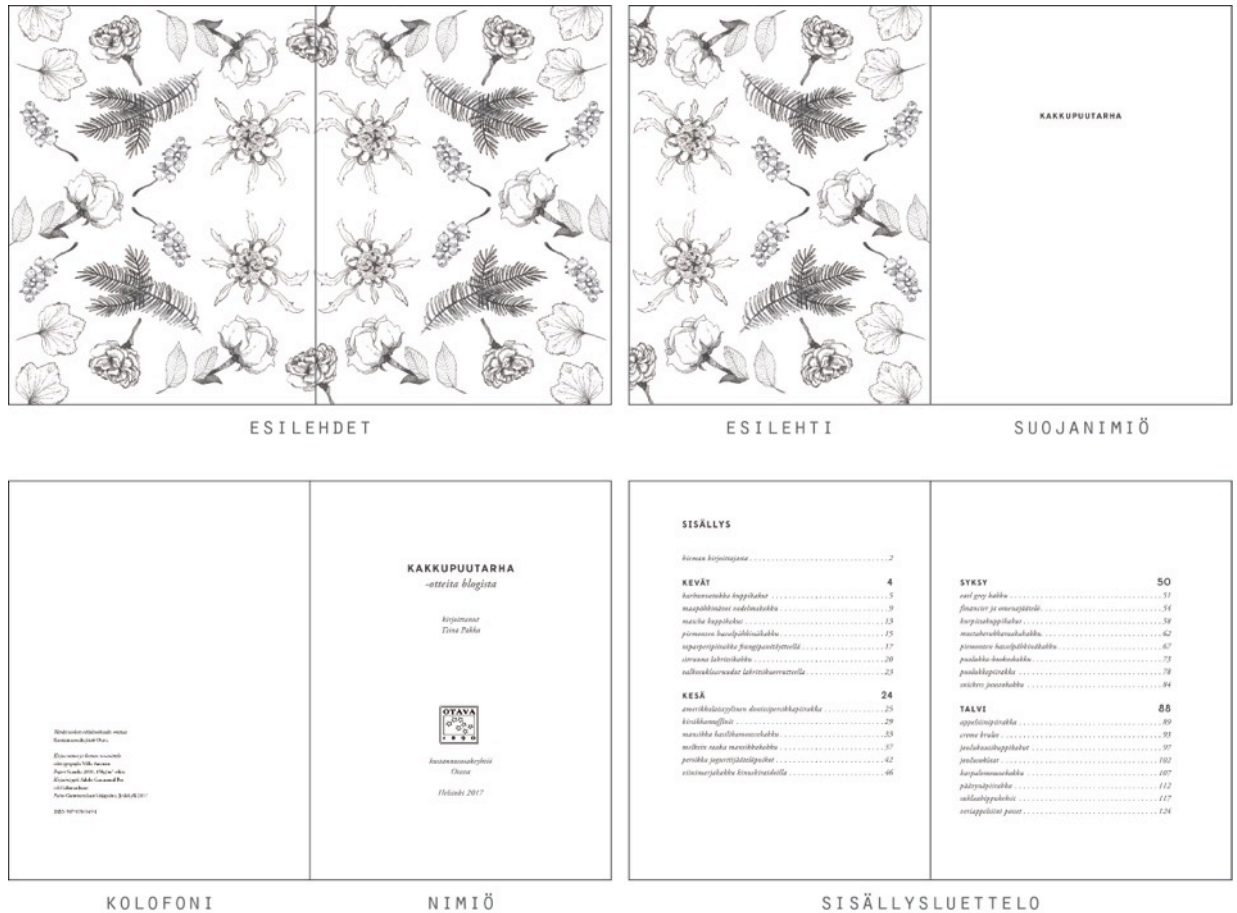

Kuvio 31. Mock up Kakkupuutarha-kirjan etu- ja takakannesta.

4.7 Kakkupuutarha-kirja

Kansien jälkeen kirjassa avautuu kansimateriaalin peittävä esilehti. Päätin koristaa Kakkupuutarhan esilehdet kirjan kuvituksista kootulla patternilla (kuvio 32). Näin sain sidottua kuvitukset tiukemmin yhteen kirjan ilmeen kanssa. Esilehtiä seuraa suojanimiö, nimiö ja kolofoni. Nimiösivulle painetaan tarkat tiedot kirjasta, eli kirjan nimi kokonaisuudessaan, kirjoittajan nimi, toimittajan ja kustantajan nimet sekä kotipaikka. Nimiö sivua edeltävän suojanimiön nimensä mukainen tehtävä on suojata tätä tärkeitä tietoja sisältävää sivua likaantumiselta. Nimiötä seuraava kolofoni sisältää tarkempia tietoja kirjasta, siinä käytetyistä materiaaleista ja painopaikasta. (Itkonen 2004, 235-238.) Sijoitin Kakkupuutarhan taitossa kolofonin tiedot kuitenkin jo suojanimiön taakse, mielestäni useat tyhjät sivut kirjan alussa ovat hieman turhia. Taiton alkun jää näinkin

tarpeeksi tilaa, ja ilme pysyy asiallisena (kuvio 32). Sisällysluettelon pidin selkeänä ja simppeleinä, sellaisena, jonka avulla olisi mahdollisimman helppo suunnistaa kirjan sisällä.

Kuvio 32. Kakkupuutarha-kirjan ensimmäiset sivut.

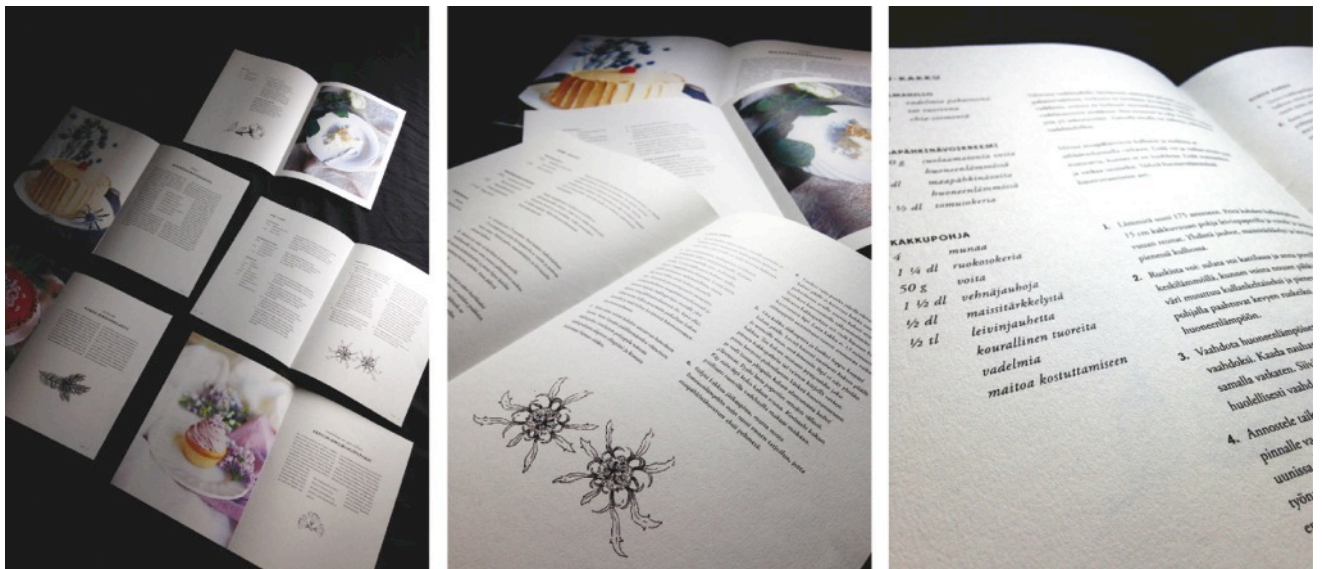
Kirjaan tulevien reseptien lopullisesta määrästä ei ole vielä varmuutta, mutta 52 olisi hauska, ja kirjan vuoden ympäri kulkevaan teemaan sopiva lukumäärä: yksi resepti jokaista viikkoa kohden. Kirjassa käydään jokaiseen vuodenaikaan sopivia reseptejä järjestyksessä kevät, kesä, syksy ja talvi. Vuodenaikojen avulla sain kirjaan hyvän, luonnollisen rytmin ja toimivan jaottelutavan.

Suunnittelin jokaisen vuodenaikan välille välisivun, jonka tarkoituksena oli antaa lukijalle rauhallinen ”hengähdystauko”. Ajattelin ensin sijoittaa näille välisivuille koko aukeaman valtaavan kauniin kuvan, mutta huomasin pian, että tällä tavoin en saanut aikaiseksi haluamaani taukoa taiton keskelle. Niinpä jätinkin välisivut tyhjiksi, tekstiä ja pientä

kuvitusta lukuun ottamatta (kuvio 33). Välisivuille tulee siis vain noston omainen, tulevaa vuodenaikaa kuvaava ote, sekä osion nimi, jonka alle sijoitin vielä pienen kuvituksen. Tämä on mielestäni riittävä tapa johdatella lukija kirjan seuraavaan osioon. Vähäeleisen ratkaisun viimeistelee tekemäni huolellinen paperivalinta. Välisivuille voisi kenties harkita muita kirjan sivuja aavistuksen paksumpaa, ja sormituntumaltaan erilaista paperia vaihtelua tuomaan. Tämän päätöksen teen kuitenkin myöhemmin, kun painoon asti pääsystä on varmuus, ja eri mahdollisuuksista on neuvoteltu painopaikan kanssa.

Kuvio 33. Esimerkki eri osiot erottavasta aukeamasta Kakkupuutarha-kirjassa.

Kuvio 34. Muutamia tulostettuja aukeamia Kakkupuutarha-kirjasta.

Taiton suunnittelun mieluisa, ja hyvin hyödyllinen osuus on aukeamien testitulostus. Tässä vaiheessa saa suunnittelemansa aukeamat tietokoneen ruudun ulkopuolelle, ja oikeastaan vasta silloin paljastuu, miltä sivut tulevat todellisuudessa näyttämään. Tulostin muutamia aukeamia päällystämättömälle, 150 g luonnonvalkoiselle paperille (kuvio 34). Näin sain nähdä, miten kuvat reagoivat tämän väriseen ja mattaan paperiin. Kuten arvelinkin, paperi sopi tunnelmaan mainiosti.

Vaikka Kakkupuutarha-kirjan taitosta puuttuukin vielä reseptejä, on sen ilme jo valmis. Kuvat, tekstit ja kuvitukset löysivät omat paikkansa, ja taitosta syntyi selkeä ja tarkoitukseen sopiva (kuvio 35). Tiina piti tekemistäni visuaalisista ratkaisuista kovasti, ja olisikin nyt saattamassa projektia innolla eteenpäin kohti painoa. Olen itsekin tyytyväinen lopputulokseen. Seuraava askeleeni onkin loppujen reseptien taittoon asettelu ja viimeistely. Toivon todella, että valmis Kakkupuutarha-kirja löytyy vielä joku päivä kirjahyllystäni.

5 Yhteenveto

Mainitsin johdannossa opinnäytetyöni tavoitteeksi kauniin ja käyttötarkoitukseen sopivan kirjantaiton teon lisäksi oman osaamisen lisäämisen kirjasuunnittelun osalta, ja mielestäni myös pääsin tavoitteisiini. Kehityin kirjan taiton suunnittelussa kevään aikana selvästi, ja sain huomata tämän myös käytännössä: selailin joulukuussa tekemääni kirjataittoa ja melkein hirvitti nähdä kuinka monet asiat tekisin nyt toisin. Opinnäytetyöni ansiosta arvostan nyt paperisia kirjoja entistä enemmän, ja haaveeni kirjataittajan työstä vain vahvistuivat.

Tutkielmani aluksi pohdin paperikirjojen ja digitaalisten julkaisujen eroja, ja sitä miksi tahdoin tehdä juuri paperisen kirjan, enkä modernimpaa sähköistä julkaisua. Pohdinta oli kohdallaan, onhan kyseessä projekti, jonka lähtökohtana on blogi, mutta joka päättyy näytön ulkopuolelle käsin kosketeltavaksi teokseksi. Oli mukava huomata lukemieni artikkeleiden perusteella, kuinka paperisia kirjoja edelleen arvostetaan, ja juuri samoista syistä, kuin miksi itsekkin niitä edelleen hankin: kirjan tuntu kädessä, paperin materiaali ja tuoksu sekä sivujen kääntely ovat tärkeä osa lukukokemusta, ja asioita joita ei sähköisiä julkaisuja lukiessa voi kokea.

Kirjasuunnittelun teoriaan perehtyminen oli hyvä tapa aloittaa suunnitteluprojekti, sillä mieleen muistui paljon jo unohtuneita, koulun kursseilla useita vuosia sitten käytyjä asioita. Lisäksi opin uutta, ja pääsin perehtymään rauhassa asioihin, jotka todella kiinnostivat, kuten kirjatypografiaan. Oli mielenkiintoista, ja tarpeellistakin tutustua typografiaan selkeyttä ja luettavuutta ajatellen. Sain teoriaan tutustumisen ansiosta Kakkupuu-tarha-kirjan typografiasta selkeää, ja sen suunnitteleminen tuntui helpommalta, kun tiesin mihin asioihin minun tulee kiinnittää huomiota. Tärkeää oli myös grideihin tutustuminen: ennen tätä projektia gridit olivat minulle hiukan hämmentävä, mutta jatkuvasti eteen tuleva asia, joiden tarkoituksesta en ollut oikein saanut selvää kuvaa. Nyt kuitenkin ymmärrän niiden merkityksen kirjasuunnittelussa.

Teoriaan perehtymisen jälkeen tein reseptikirjavertailun. Kirjojen tutkiskelu oli mukavaa ja inspiroivaa, ja sen ansiosta suunnitteluprosessikin käynnistyi nopeasti ja kivuttomasti. Oli myös tärkeää päästä koskemaan ja tunnustelemaan kirjoja: vaikka kirjat kuuluvatkin melko tiiviisti jokapäiväiseen elämääni ei joihinkin aisoihin, kuten paperin laatuun

tai kannen materiaaleihin tule välttämättä kiinnitettyä kovin tarkkaa huomiota. Vertailun avulla sain ajatukseni pysymään fyysisessä kirjan materiaalien tunnussa myös suunnitteluprojektin aikana, eli silloinkin kun työvälteenä on lähinnä tietokone ja taittoa katsoo vain ruudulta. Vertailun tavoitteenani oli ymmärtää reseptikirjoja paremmin, tutkiskella niitä suunnittelijan näkökulmasta ja nähdä, mitä kaikkea niiden suunnittelu voi pitää sisällään. Onnistuin tässä tavoitteessa kohtuullisesti, mutta näin jälkeen päin ajatellessa olisin voinut valita toisistaan enemmän eroavia kirjoja saadakseni entistä laajemman kuvan eri mahdollisuuksista.

Kirjavertailun ohella toteutin kaksi vapaamuotoista haastattelua, joiden avulla halusin saada käytännönläheisempää tietoa reseptikirjoista ja kuulla kokemuksia kokeneemmilta reseptikirjojen lukijoilta. Halusin nähdä reseptikirjat lukijan silmin. Sainkin näiden keskustelutuokioiden avulla hyödyllisiä vinkkejä ja muistutuksia asioista, jotka olisin saattanut pelkkänä suunnittelijana toteuttaa ehkä toisin. Typografian ja eri elementtien asettelu selkeys ja johdonmukaisuus, sekä reseptien asettelu niin, ettei sivua tarvitse käännellä kesken leivonnan, nousivat usein esiin, ja nämä seikat huomioin myös Kakkupuutarha-kirjan taitossa.

Taiton suunnittelu oli haastavaa, mutta antoisaa. Haastetta toivat keskenään hyvin eripituiset reseptit ja tekstimassat, ja niiden järkevä asettelu selkeästi ja johdonmukaisesti läpi taiton. Palat kuitenkin loksahelivat pikkuhiljaa kohdalleen, ja taitosta muodostui loppujenlopuksi selkeä ja Tiinan sanoin elegantti kokonaisuus. Vierailu paperitukku Antaliksessa oli hyödyllinen kokemus, jonka jälkeen minun oli paljon helpompi kuvitella suunnittelemani taitto paperikirjana. Printattavaan mediaan erikoistuvana graafisen suunnittelun opiskelijana kirjan käsin kosketeltavat piirteet kiinnostavat, ja vaikka kirja ei päässytäkään vielä painoon asti oli tuohonkin kirjojen puoleen kiehtovaa tutustua.

Vaikka projektillani ei ollutkaan varsinaista asiakasta, tein taittoa Tiinalle, ja kyselin hänen mielipiteitään ja toiveitaan kirjan suhteen. Mielikuvamme Kakkupuutarha-kirjasta olivat alusta asti hyvin samankaltaiset, joten yhteistyö sujui kivuttomasti. Oli ehkä myös hyvä, etten saanut taiton tekoon aivan liian vapaita käsiä. Projektin hallinta ja suunnan löytäminen olisi voinut olla niin paljon haastavampaa, sillä kaiken olisi joutunut päättämään ja määrittelemään omin päin. Vaikka totta kai teinkin visuaaliset ratkaisut itseseni, löytyi oikea suunta suunnitteluprosessin alussa Tiinan avulla helpommin.

Seuraava askel Kakkupuutarha-kirjan suunnittelussa on sen viimeistely. Suunnittelin taiton pohjan valmiiksi, kokonaisuus on hallinnassa ja materiaalivalinnat pääpiirteittäin tehty. Seuraavaksi tutkimme, josko kirja olisi mahdollista saada painoon. Otamme selvää kustannuksista, tutkimme eri rahoitusmahdollisuuksia ja selvitämme löytyisikö kirjalle mahdollisia yhteistyökumppaneita, tai halukkaita julkaisijoita. Toistaiseksi painettu kirja on kuitenkin vielä vain haave, mutta toivottavasti joku päivä tämä haave toteutuu ja pääsemme selailemaan, lukemaan, koskettelemaan ja nuuhkimaan ihka oikeaa Kakkupuutarha-kirjaa.

Lähteet

Antalis 2016.

<<https://www.antalis.fi/business/catalog.htm?mhId=2538&nodeName=P%C3%A4%C3%A4llystetyt+paperit>> (luettu 6.4.2016)

Bookmasters12 2016. *Print Book vs. eBook*. Bookmasters

<http://www.bookmasters.com/blog/print-book-vs-ebook/> (luettu 7.4.2016)

Davies, Caroline & Slawson, Nicola 2015. *Cookbooks' key ingredient now design not recipes, says food writer*. The Guardian.

<<http://www.theguardian.com/books/2015/aug/17/cookbooks-key-ingredient-design-recipes-prue-leith>> (luettu 15.3.2016)

Flood, Alison 2014. *Readers absorb less on Kindles than on paper, study finds*. The guardian.

<http://www.theguardian.com/books/2014/aug/19/readers-absorb-less-kindles-paper-study-plot-ereader-digitisation> (luettu 5.4.2016)

Hendel, Richard 1998. *On Book Design*. Yale University Press, New Haven & London.

Itkonen, Markus 2007. *Typografian käsikirja, kolmas laajennettu painos*. RPS-yhtiös, Helsinki.

Itkonen, Markus 2004. *Kirjatyypografia*. Teoksessa: Makkonen, Teijo (toim.). *Kustannustoimittajan kirja*. 251-256. Suomen kustannusyhdistys vastapaino, Tampere.

Kraft, Amy 2015. *Books vs. e-books: The science behind the best way to read*. CBS news.

<http://www.cbsnews.com/news/kindle-nook-e-reader-books-the-best-way-to-read/> (luettu 9.4.2016)

Lehtonen, Anna 2004. *Kirjan kannet*. Teoksessa: Makkonen, Teijo (toim.). *Kustannustoimittajan kirja*. 251-256. Suomen kustannusyhdistys vastapaino, Tampere.

Lupton, Ellen 2010. *Thinking With Type: A Critical Guide for Designers, Writers, Editors and Students* (First edition), Princeton Architectural Press, New York.

Lupton, Ellen & Phillips, Jennifer Cole 2008. *Graphic Design: The New Basics*. Princeton Architectural Press, New York

Lyytikäinen, Kata & Riikonen, Hannu 1995. *Painotuotteen suunnittelu*, Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki

Makkonen, Teijo 2004. *Kustannustoimittajan kirja*. Suomen kustannusyhdistys vastapaino, Tampere

Nielsen 2014. *Don't judge a book by its cover: tech-savvy teens remain fans of print books*. Nielsen, Media and entertainment.

<<http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2014/dont-judge-a-book-by-its-cover-tech-savvy-teens-remain-fans-of-print-books.html>> (luettu 30.3.2016)

Rosenwald, Michael S. 2013. *Independent bookstores turn a new page on brick-and-mortar retailing*. The Washington Post

<https://www.washingtonpost.com/local/independent-bookstores-turn-a-new-page-on-brick-and-mortar-retailing/2013/12/15/2ed615d8-636a-11e3-aa81-e1dab1360323_story.html> (luettu 5.4.2016)

Ross, Alexander 2010. *The Secret Art of Page Harmony*. Retinart.

<<http://retinart.net/graphic-design/secret-law-of-page-harmony/>> (luettu 22.2.2016)

Sabin, Jo. *Beginner's Guide To Book Cover Design*.

<<http://www.hongkiat.com/blog/designing-book-covers/#4>> (luettu 19.2.2016)

Sisättö, Vesa 2015. *Fyysiset kirjat pitävät pintansa*. Vihreä lanka.

<<http://www.vihrealanka.fi/arki/s%C3%A4hk%C3%B6kirjan-vallankumous-viipyy>> (luettu 2.4.2016)

Suomen kirjataiteen komitea, *Vuoden kauneimmat kirjat 2015 - Tietokirjat*

<<http://www.kauneimmatkirjat.fi/tietokirjat/>> (luettu 3.3.2016)

Unger, Gerard 2007. *While you are reading*, Mark Batty Publisher, New York.

Vallisaari, Päivi 2004. *Tietokirja*. Teoksessa: Makkonen, Teijo (toim.) *Kustannustoimittajan kirja*. 191-199. Suomen kustannusyhdistys vastapaino, Tampere.

VanHemert, Kyle 2014. *What Makes for a Brilliant Book Cover? A Master Explains*.

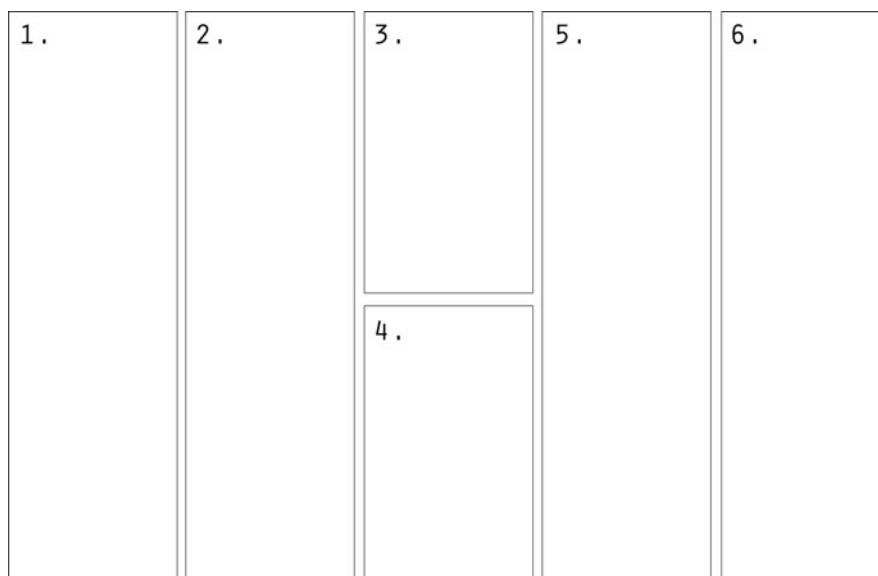
Wired. <<http://www.wired.com/2014/09/makes-brilliant-book-cover-master-explains/#slide-4>> (luettu 26.2.2016)

Wikipedia 2016. < https://en.wikipedia.org/wiki/Garamond#Adobe_Garamond> (luettu 2.4.2016)

Kuviolähteet

Kuviot, joita ei mainita lähdeluettelossa: Auvinen, Milla 2016.

Kuvio 16. Pinterest 2016 <<https://nl.pinterest.com/millaelina/reseptikirja-inspiraatiota/>>

- 1 Indulgy <<http://indulgy.com/post/blb8uvoFk2/three-stars-food-magazine-editorial-design>> (luettu 25.3.2016)
- 2 <<http://pick.mydesy.com/archives/35782>> (luettu 25.3.2016)
- 3 Gifts of life <<http://thegiftsoflife.tumblr.com/post/64463944713>> (luettu 24.3.2016)
- 4 Sweet W style 2014. <<http://sweetwstyle.blogspot.fi/2014/09/grand-opening-sweet-woodruff-at-le-dolci.html>> (luettu 20.3.2016)
- 5 <<http://www.nakamuragraph.com/page/4>> (luettu 20.3.2016)
- 6 Nickerson, Brandon 2013. <<https://www.behance.net/gallery/Birds/8516401>> (luettu 20.3.2016)

Kuvio 25. Bond, Anna. Rifle Paper Co. < <https://riflepaperco.com/shop/art-prints/rose-botanical-illustrated-art-print/>> (luettu 20.3.2016)

